

Prosjektrapport

New Page Project

-et volds- og kriminalitetsforebyggende prosjekt.

1999 – 2002

Et samarbeidsprosjekt mellom
Utekontakten i Bergen og Ulriken Eagles

Av prosjektleder Magne Espelid
ved Utekontakten i Bergen

Innhold:

Innledning.....	s. 3.
1. Bakgrunn for prosjektet.....	s. 4.
1.1. Utekontakten i Bergen.....	s. 4.
1.2. Basketball - Ulriken Eagles.....	s. 4.
1.3. Hvorfor samarbeide med en basket klubb ?.....	s. 5.
1.4. Utgangspunktet – en bølge av uro i ungdomsmiljøene.....	s. 6.
1.5. Beskrivelse av ungdomsmiljøet.....	s. 7.
1.6. Migrasjonsprosessen og opplevelsen av det norske samfunnet, en kritisk fase i ungdommens liv.....	s. 8.
1.7. Etnisitet, kultur og identitet.....	s. 9.
1.8. Steder, aktører og relasjoner.....	s.10.
1.9. Ungdomsgjenger.....	s.11.
1.10. Vold en reaksjon på avmakt.....	s.15.
1.11. Noe måtte gjøres – en samarbeidsprosess starter.....	s.17.
2. Beskrivelse av prosjektet.....	s.19.
2.1. Ressurser.....	s.19.
2.2. Målsettinger.....	s.20.
2.3. Oppstartfasen.....	s.20.
2.4. Kjernen av aktiviteter i New Page.....	s.22.
2.4.1. Fellesaktiviteter.....	s.22.
2.4.2. Skole oppfølging.....	s.25.
2.4.3. Individuell oppfølging.....	s.26.
2.4.4. Nettverksarbeid.....	s.27.
2.5. Mobiltelefonen – ”kommunikasjonssentral” i prosjektet.....	s.31.
2.6. Noen utfordringer underveis.....	s.33.
2.6.1. Krav til tydelighet.....	s.33.
2.6.2. Mer vold ? – større tilgang på informasjon.....	s.34.
2.6.3. Tilgjengelighet.....	s.35.
2.6.4. ”Wannabes”.....	s.35.
2.6.5. Manglende stabilitet blant basketspillerne.....	s.36.
2.6.6. I klemmen mellom ”børs og katedral”.....	s.37.
2.6.7. Brukermedvirkning.....	s.37.
2.6.8. Personlig egnethet.....	s.38.
3. Avslutning	s.39.
3.1. Hvilke resultater har vi oppnådd ?.....	s.39.
3.2. Betydningen av oppsøkende ungdomsarbeid.....	s.41.
Litteraturliste.....	s.43.
Informasjonsoppdrag/formidling/pressedekning.....	s.45.
Vedlegg:	
1. NPP tiltaksmodell.	
2. Nettverkskart NPP.	
3. Nettverkskart ungdom (eksempel).	

Innledning.

Dette er en prosjektrapport om New Page Project (NPP), et samarbeidsprosjekt mellom Utekontakten i Bergen kommune (UK) og basketball klubben Ulriken Eagles (UE). NPP er et ettdags- og kriminalitets forebyggende prosjekt som arbeider i forhold til marginaliserings- truet ungdom med innvandrerbakgrunn. Rapporten beskriver historien om prosjektet slik prosjektledelsen ved UK har sett den. Vi har fokus på prosessene både i forkant og underveis i prosjektet fra høsten 1999 fram til april 2002, og har særlig valgt å beskrive våre metodiske valg og refleksjoner underveis. Rapporten er skrevet i en drøftende stil, hvor vi har valgt ut problemstillinger og tema som blir knyttet opp mot relevant teori.

Rapportens første del omhandler en presentasjon av de ulike aktørene og bakgrunnen for prosjektet. Da de fleste av ungdommene som deltar i prosjektet har innvandrerbakgrunn vil deres spesielle situasjon bli beskrevet. Videre har vi valgt å belyse vold som fenomen knyttet til gjengproblematikk og ungdommer med innvandrerbakgrunn. Rapportens andre del er en beskrivelse av aktivitetene i prosjektet og utfordringer knyttet til arbeidet. I rapportens tredje del gjør vi forsøk på å oppsummere resultater av prosjektet, samt peke på betydningen av oppsøkende ungdomsarbeid med hensyn til volds- og kriminalitetsforebygging.

Denne rapporten er primært skrevet for Utekontaktens faglige utviklingsarbeid. Rapporten vil bli omarbeidet til en mindre fagartikkel som vil bli publisert i en fagbok i forbindelse med Utekontakten i Bergen sitt 30 års jubileum høsten 2002. Rapporten er skrevet av prosjektleder Magne Espelid ved Utekontakten.

Bergen 17 april 2002.

Magne Espelid

Barnevernpedagog/cand.polit.

1. Bakgrunn for prosjektet.

1.1. Utekontakten i Bergen.

Utekontakten er en byomfattende hjelpetjeneste for ungdom, som driver oppsøkende virksomhet på gaten i Bergen. Primæroppgaven er å drive forebygging i risikoutsatte ungdomsmiljøer for å medvirke til bedring av deres livssituasjon og levekår. Med utsatt ungdom menes her ungdom som er i faresonen for å utvikle problemer i en slik grad at deres sosiale og/eller funksjonsevne er truet (Egeland og Erdahl, 2000). Feltarbeiderne ved UK oppsøker og etablerer kontakt med enkeltpersoner og grupper i miljøet som er i en slik utsatt livssituasjon. Dette skjer på offentlige arenaer hvor denne type ungdom tilbringer mye av sin tid. Foruten å motivere ungdommer til å motta nødvendig hjelp, har også UK som målsetting å samle viten om målgruppens levekår og ta initiativ til tiltak som kan bedre disse (UK, 2000). En konsekvens av den gatebaserte jobbingen er at UK kan registrere forandringer og tendenser i ungdomsmiljøene på et relativt tidlig tidspunkt. Tjenesten kan i stor grad være fleksibel og tidlig skaffe kunnskap og intervensere i forhold til forandringer og nye utfordringer. New Page Project (NPP) er et eksempel på nettopp dette. Bekymringsfulle tendenser som ble observert ute i ungdomsmiljøene medførte at UK tok initiativ til det som etter hvert ble et volds- og kriminalitetsforebyggende prosjekt. Et samarbeidsprosjekt hvor basketball klubben Ulriken Eagles også har en sentral rolle.

1.2. Basketball - Ulriken Eagles.

I motsetning til de fleste andre kjente lagidretter, er basketball et amerikansk spill. Siden sporten ble oppfunnet i 1891 har den spredt seg som en farsott over hele kloden, og kniver i dag om betegnelsen verdens største idrett. I Norge er basketball ennå en forholdsvis ung idrett. Ulriken Eagles (UE) har eksistert i litt over 30 år og har i de siste årene vært regnet som en av landets beste klubber. De siste årene har publikum støttet ekstra godt opp om klubben som er ledende også på dette feltet i Norge. UE har som mål å være en foregangsklubb i Norge for elitesatsing og utvikling av sporten, men driver også et utstrakt arbeid for barn og unge, ikke bare på basket banen. Spillerne har kontraktsfestet at de skal arbeide med barn og ungdom. Dette innebærer forebyggende virksomhet på skoler, i fritidsklubber, i idrettshallen og på gaten i Bergen.

1.3. Hvorfor samarbeide med en basket klubb ?

I UK sin kontakt med ungdomsmiljøer har vi observert at basket, og særlig ”street basket”, er en populær aktivitet. Et av fellestrekkene til våre unge målgrupper er at mange ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter men bruker gaten eller kjøpesenteret som sin fritidsarena (UK, 2001). Disse ungdomsmiljøene blir av voksenverden ofte knyttet til mer bekymringsfulle aktiviteter som rus og kriminalitet, som også legitimerer UK sin tilstedeværelse i miljøene. Men feltarbeiderne ser også at ungdommene bruker tid på å ”leke sammen”, eksempelvis spille ball i en uformell kontekst. Ungdommene er fascinert av musikk- og klesstilen som blir knyttet til basket. På bakgrunn av dette startet et av bydelsteamene ved UK et åpent lavterskeltilbud knyttet til basket. Vi fikk tilgang til en idrettshall og kunne invitere ungdom inn for å leke uten krav til prestasjoner og utstyr. Ungdommene ble tilbudt lokaler, baller og musikk. Erfaringene viste at ungdom som vanligvis skulket gymnastikktimen på skolen, som ikke deltok i organisert fritidsaktiviteter, besøkte tiltaket og deltok med entusiasme. Terskelen for å delta ble lagt så lavt at det var umulig ”å snuble”. Det var alltid feltarbeidere tilstede på tiltaket og det utviklet seg til å bli en viktig arena for kontaktetablering med utsatt ungdom i bydelen. I forbindelse med dette tiltaket knyttet UK sine første kontakter med UE. Basket spillere fra UE deltok noen ganger på tiltaket for å leke sammen med ungdommene og vi organiserte felles turer til UE sine hjemmekamper. UK registrerte at enkelte profilerte spillere på UE hadde heltestatus blant mange av de yngste ungdommene. Foruten å være profilert i media var disse spillerne ofte ute på ungdomsskoler i bydelene for å drive reklame for sine kamper og arrangementer. Mange ungdommer gav uttrykk for at de kjente spillerne personlig. Via vår direkte kontakt, og gjennom media, la UK også merke til UE sitt sosiale engasjement for ungdom utenfor basket banen.

For å nå sine målsettinger er UK avhengig av å samarbeide med andre instanser, primært innen det etablerte hjelpeapparatet. Når utgangspunktet er at ungdom lever og utvikler seg i relasjon og samspill med sine omgivelser på ulike arenaer som fritid, skole/arbeid og familie, må UK sitt metodiske endringsarbeid nødvendigvis ta hensyn til dette. UK skal formidle ungdom til andre deler av hjelpeapparatet og vi skal jobbe sammen med ungdommens nettverk for å støtte ungdommene i vanskelige ungdomsår. I forsøk på å nå våre målgrupper har UK de siste årene søkt alternative samarbeidspartnere, utenfor det etablerte apparatet, som har popularitet og påvirkningskraft overfor ungdom. Med å la feltarbeidere med sosialfaglig kompetanse samarbeide med slike eksterne hjelpere, er det vår ide at dette samlet

kan utgjøre en større kraft for å få til positive endringer for både enkelt ungdommer og grupper i ungdomsmiljøene.

Et eksempel på dette er UK (Future) sin bruk av ungdommer til å formidle informasjon om rusmidler til andre ungdommer. Dette skjer etter ung til ung prinsipper, som i sitt utgangspunkt er en formidlingsmetode, hvor unge formidler et emne/budskap til andre unge. Noen fordeler med metoden er at den kan være med å imøtekomme noen av de barrierer, som kan oppstå, når voksne formidler til unge. Dette er barrierer som kan oppstå fordi voksne kan oppfattes som bedrevitende, moralske, restriktive mv. Slike holdninger kan lett forsterkes om voksne ønsker å snakke om følsomme emner som knytter seg til det å være ung. For det andre kan unge, som kjenner og lever midt i ungdomskulturen, være mer troverdige formidlere enn voksne, og dermed kanskje være bedre til å skape dialog. Et budskap har større sjanse for å bli fanget opp av mottaker dersom det blir formidlet av en person som mottaker kan identifisere seg med. En tredje fordel er at de unge som jobber som formidlere, for sin egen del, har mulighetene til å få et mer bevisst forhold til emnet de jobber med og dermed kan virke som en modell for andre ungdommer i sine miljøer (Christensen m.fl., 2001). På bakgrunn av denne kunnskapen, interessen for basket, samarbeidserfaringer med UE, spillernes status i ungdomsmiljøene, var det derfor interessant for UK da UE søkte et ytterligere samarbeid til fordel for våre målgrupper.

1.4. Utgangspunktet – en bølge av uro i ungdomsmiljøene.

Ungdomsmiljøet som dannet utgangspunktet for NPP ble synlig for feltarbeiderne på deres utearenaer fra sommeren 1999. Foruten at de var dominerende i utemiljøene registrerte vi en rekke henvendelser fra ungdommer som fortalte at de på ulikt vis var utsatt for vold av ungdommer fra miljøet. Dette var fysisk vold, seksuelle overgrep, grove trusler og ran. Foruten egne observasjoner, fikk vi informasjon fra samarbeidspartnere om at ungdomsmiljøet drev med nasking og tyveri fra butikker og skapte uro og bråk på ungdomsarrangementer. UK sin tilnærming var i første omgang å bistå ungdommene som ba om hjelp og støtte. Dette innebar støttesamtaler med ungdommer og deres foreldre, henvisninger til ulike deler av hjelpeapparatet. Noen saker ble også anmeldt til politiet av foreldre. I de mest alvorlige tilfellene opplevde ungdommer så stor frykt for miljøet at de valgte å flytte til en annen kommune.

Etter at UK satte fokus på dette ungdomsmiljøet og jobbet med ofrene og deres familier, registrerte vi også en økende polarisering mellom de norske og de ”utenlandske”. Både ungdommer og voksne fortalte at de var lei av å bli trakassert og ønsket å ta loven i egne hender. Det ble snakket om hevn, og noen voksne snakket om borgervern. Slik vi forstod situasjonen ble følelsene forsterket av at det tilsynelatende ikke var noen som maktet å regulere eller stoppe miljøet, ”de får herje fritt”, uten at verken politi eller andre griper inn.

1.5. Beskrivelse av ungdomsmiljøet.

Hvem var så disse ungdommene ? UK observerte at det omtalte ungdomsmiljøet hovedsakelig bestod av gutter med innvandrerbakgrunn i alderen fra 14-18 år. Miljøet var sammensatt av ungdommer fra ulike nasjoner. Ungdommene var bosatt i ulike bydeler. Noen bodde med sine familier, noen var enslige mindreårige flyktninger som bodde på hybel, andre bodde på statlig mottak. Ungdommene var mobile og foruten Bergen sentrum ferdes de på ulike ungdoms arrangementer i bydelene. Kjernen av miljøet bestod av 10-15 ungdommer, hvor det i tillegg var 20-30 ungdommer som hadde jevnlig tilknytning til miljøet. De fleste av disse var yngre jenter, ofte selv i en vanskelig og utsatt livssituasjon.

Når vi videre beskriver ungdomsmiljøet brukes betegnelsen ungdom med innvandrerbakgrunn. Det er imidlertid ikke helt uproblematisk å skille en gruppe ungdom ut som egen kategori, da ungdommene har en svært forskjellig bakgrunn samtidig som de har mye til felles med norsk ungdom (Øyia, 1996 og Rugkåsa, 1999). Noen er født og oppvokst i Norge, noen kom hit som små barn, andre som tenåringer. Det som de har felles er at de, i tillegg til å ha tilknytning til norsk samfunn og kultur, også har referanserammer til andre kulturelle systemer. De har til felles at de blir definert som annerledes og som tilhørende en minoritet i det norske samfunnet. Her er det også av betydning ungdommenes opplevelse av å bli definert som annerledes, og i mange tilfeller også deres egen tilskrivelse av en annen etnisk identitet enn majoritetsbefolkningen (M. Rugkåsa, 1999).

Ungdommene i prosjektet har forskjellig bakgrunn og livshistorie. I forhold til bruk av vold er det en sammensatt gruppe hvor noen er observatører, noen har vansker med utagering eller konflikter i hjemmet eller på skolen, mens noen har mer alvorlige voldsproblemer. De fleste bor hjemme hos sine foreldre. De eldste, og de som er enslige mindreårige, har egen bolig. Noen har nettverk, mens andre har svært lite rundt seg.

Ungdommer med aggresjons og voldsproblemer kjennetegnes generelt ved en negativ grunnstemning preget av mistenksomhet og fiendtlighet, dårlige sosiale ferdigheter, skoleproblemer – faglig og/eller sosialt, utstøtning av jevnaldergruppen og deltakelse i avvikende ungdomsgruppe (Norsk forskningsråd, 1998 og Bengtson m.fl, 2001). Når det gjelder spørsmål om hva som fører til atferdsvansker blir det referert til ulike risikofaktorer. Det er ikke mulig å si at enkelte faktorer eller forhold fører til atferdsvansker, men man snakker om mulige prediktorer og samvariasjon. Det er snakk om ulike årsaker som virker sammen, og vi kan si at jo flere faktorer som er tilstede jo større risiko for atferdsvansker. Viktige faktorer er foreldrenes utilstrekkelighet og svik som oppdragere, utsatt for eller vitne til vold, mislykket skolekarriere med lærevansker og ADHD vansker, og en oppvekst preget av avvisning fra jevnaldrende (Norsk forskningsråd, 1998).

Før vi beskriver arbeidet og prosessene i prosjektet skal vi belyse noen momenter som knytter seg til ungdom med innvandrerbakgrunn og deres møte med det norske samfunnet. Videre blir begreper som ungdomsgjenger og vold belyst i relasjon til det ungdomsmiljøet vi nå var i ferd med å bli kjent med.

1.6. Migrasjonsprosessen og opplevelsen av det norske samfunnet, en kritisk fase i ungdommens liv.

Mange av ungdommene med innvandrerbakgrunn som UK sine feltarbeidere møter på gaten har gjennomgått en migrasjonsprosess. Ofte vil denne være preget av perioder på flukt i hjemlandet, et hjemland i krig, opplevde traumer, tap av sosiale nettverk, reiser av ulik varighet i Europa, og en usikker periode i mottak i Norge. Dette er også tilfelle for en del av ungdommene i NPP. Gjennom migrasjonsprosessen har ungdommen med seg mye kulturell kunnskap og trolig en rekke negative opplevelser fra hjemlandet og reisen. Tidligere migrasjonsforskning har vist at samtlige immigrant grupper i Norge opplever en form for diskvalifikasjon (Grønhaug, 1979). Diskvalifikasjon oppstår når en person i en immigrant situasjon blir satt i en annen kulturell kontekst enn vedkommende er vant med. Livet i den nye kulturelle konteksten medfører tap av handlings- og kommunikasjons praksis med omgivelsene. Kunnskap fra hjemlandet stemmer nødvendigvis ikke overens med den norske konteksten. For feltarbeidere, eller andre norske hjelpere, vil det være en viktig utfordring å få klarhet i hvordan ungdommene opplever diskvalifisering i sitt oppvekstmiljø. I hvor stor grad opplever de diskvalifisering, og hvordan håndterer de dette? (Irgan, 2001).

I barn og unges utvikling går de stadig inn i nye situasjoner og konstellasjoner av ting og mennesker. Når det gjelder mer gjennomgripende livsforandringer i barnets liv, for eksempel flytting, betegner Bronfenbrenner (1979) dette som økologiske overganger. For barn og ungdom er en økologisk overgang et sårbart punkt i livet, de blir marginale i overgangsfasen. En slik overgang endrer ikke bare barnets posisjon og rolle, men også andres rolle i forhold til barnet. Den kan bety mulighet for vekst, men kan samtidig være en sårbar fase med muligheter i seg for både stagnasjon og feilutvikling (Bø, 1995). Det som er avgjørende er hvordan overgangen forløper, hvilke følelser den er omgitt med, hvor godt barnet er forberedt, og eksempelvis hvordan de voksne omsorgspersonene makter å ivareta barnas behov. En flukt eller flytting til et annet land med en annen kultur vil få svært mange konsekvenser i barnets liv og nettverk. For mange av ungdommene i NPP har migrasjonsprosessen medført tunge psykiske og fysiske belastninger. Tap av store deler av sitt nettverk og for noen tap av alle kjente og trygge personer.

1.7. Etnisitet, kultur og identitet.

Et generelt trekk ved flere ungdomsgjenger bestående av ungdom med innvandrerbakgrunn er at de ofte trekker frem etniske og kulturelle trekk for å legitimere en negativ oppførsel eller kriminalitet. Ofte bruker de symboler med et etnisk fortegn fra amerikanske gjengkulturer. Ungdommene utspiller symboler de har hentet fra amerikanske filmer i form av klær, smykker, biler og av og til våpen. De legitimerer sin kriminalitet gjennom sin mørke hudfarge og derfor er diskriminert i det norske samfunnet. Slik de selv fremstiller sin livssituasjon, er den eneste muligheten deres til en økonomisk karriere i Norge kriminalitet. De hevder at det norske samfunnet er diskriminerende og at de aldri vil kunne ta den utdannelsen eller få de jobbene etniske nordmenn kan (Irgan, 2001).

Etnisitet kan betraktes som opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante i samhandling. En etnisk gruppe vedlikeholdes ved at deres kulturelle forskjeller i forhold til en annen etnisk gruppe som nordmenn kontinuerlig gjøres relevante. Mellom etniske grupper finnes det en usynlig etnisk grense. Denne grensen er ingen objektiv grense, men den skapes i relasjon mellom grupper. På bakgrunn av trekk hos de enkelte gruppene opplever de seg selv forskjellige fra hverandre, og disse trekkene blir brukt av gruppene for å markere forskjeller. Trekk som hudfarge, religion, historie, språk og mat vil være åpenbare symbolske markører på etnisitet. Men det kulturelle innholdet i en etnisk gruppe er ikke konstant. Det kulturelle

innholdet forandrer seg og symbolene som blir brukt som markører er situasjonsbetinget, det vil si at det spilles ut ulike markører i forhold til ulike grupper. Etnisitet må derfor sees i forhold til en gruppes kulturtrekk. Det er vanskelig å komme med en bestemt og brukbar definisjon av kultur, men i forhold til dette prosjektet vil det være fruktbart å ta utgangspunkt i en forståelse av kultur som legger vekt på at kultur er kunnskap som utvikles gjennom samhandling mellom mennesker i forhold til bestemte steder (kontekster). Kultur blir da et begrep som refererer til summen av kunnskap og erfaring innen en gruppe. Som eksempel blir da norsk kultur den kunnskap og erfaring nordmenn har tillagt seg ved å leve sammen i Norge. Denne kunnskapen er ikke konstant, men har endret seg over tid. Sammen med etnisitet er kultur avgjørende i utforming av sosial identitet. Sosial identitet er et fellestrekk på bakgrunn av kultur og etnisitet som skaper et sosialt fellesskap som deltakerne i fellesskapet selv og andre utenfor fellesskapet oppfatter. En etnisk gruppes sosiale identitet er ikke fast, men situasjonell. Derfor vil den sosial identiteten være konstruert av hvordan de opplever seg selv og sin egen kultur i relasjon til det norske samfunnet og nordmenn her i Bergen. Viktige spørsmål kan da være å finne ut hvordan de opplever nordmenns holdninger til dem som ungdom med innvandrerbakgrunn? Hvordan fortolker de dette selv? Hvilke etniske trekk velger de selv å trekke frem i forhold til nordmenn, og hvilke følger har dette for utforming av sosiale identiteter? Har det utviklet seg negative gjeng identiteter som fremhever etniske og kulturelle trekk? Legges det vekt på å tolke etniske og kulturelle trekk som positive i forhold til det norske samfunnet? (Irgan, 2001).

1.8. Steder, aktører og relasjoner.

Studier fra Oslo av ungdom med innvandrerbakgrunn i Oslo viser til at det er enkelte steder i byen som blir brukt som ungdommenes møtested og oppholdssted (Sipe, 1996 og Foss, 1995). I Bergen virker det som om Torgallmenningen er et slikt møtested. Ungdommene kommer ofte fra ulike deler av byen, de har ikke noen tilknytning til hverandre gjennom nærmiljøet, som skole, idrettslag og nabolag. De har også en snever kontaktflate til det norske samfunnet, få av dem har norske venner, og de er kun periodevis engasjert i fritidsaktiviteter i lokalmiljøet. I følge Irgan (2001) kan det virke som om at opplevelsen av diskvalifikasjon gjennom skole og lokalmiljø fører til en bevissthet om egen etnisitet som fører til en følelse av å være annerledes. Denne opplevelsen gjør det trolig lettere å knytte kontakter til andre ungdommer med innvandrerbakgrunn. Hvis dette er tilfellet, er det sannsynlig at de som gruppe bruker felles valgte symboler som bekrefter deres identitet som ikke norske. Slike

identitetskonstruksjoner vil være med å forsterke og markere opplevelser av å være annerledes.

Torgallmenningen er en arena som brukes av mange ungdommer og voksne. Det vil derfor være viktig å se på hvilken innvirkning valg av arena i sentrum kan ha for ungdommer med innvandrerbakgrunn. Flertallet av Foss (1995) sine informanter nevner spenning som avgjørende for valg av sentrum som oppholdssted. I sentrum var det større sjanse for at det "skjedde noe" blant annet i form av bråk, flørting, å treffe nye venner, tyveri og tagging. Aktiviteten og opplevelsene hos ungdommene i sentrum ble av dem selv beskrevet som positiv i forhold til kjedsomheten som de fremhevet ved sine nærmiljøer. I følge Sipe (1996) er det visse trekk ved by sentra som gjør dem til "bedre" lokaliteter for ungdom med innvandrerbakgrunn. Generelt har sentrum et sterkere minoritetspreg enn nærmiljø i bydeler. Det er i sentrum at innvandrene har lokaler for religiøse og nasjonale foreninger. Det er her fedre og eldre brødre ofte oppholder seg. Samtidig er minoritetsbutikker, restauranter og gatekjøkken som regel i sentrum. Enkelte etniske minoriteter har ofte kafeer der eldre familiemedlemmer eller kjente regelmessig oppholder seg. Totalt gjør dette sentrum til en arena hvor det for ungdom med innvandrerbakgrunn kan være lettere å manøvrere seg i, uten å oppleve diskvalifikasjon, slik de gjerne gjør i nærmiljøet. Samtidig som sentrum i større grad kan oppleves som å "tilhøre" minoriteter enn bydeler er sentrum allikevel langt mer anonymiserende enn nærmiljøet. Den anonymiserende effekten kan gi ungdommene en frihetsfølelse hvor de kan utføre langt flere aktiviteter uten å bli korrigert av foreldre, naboer, lærere og andre voksne. Sipe (1996) viser videre til at for enkelte ungdommer som har turbulente forhold i hjemmemiljøet, eller som kun over kortere perioder har fast bolig, blir oppholdet i sentrum det faste og trygge innslaget i hverdagen. Her kan de være sammen med annen ungdom med innvandrerbakgrunn. Erfaringene med migrasjonsprosessen og følelsen av diskvalifikasjon gir dem en felles referanserammer. For feltarbeiderne kan det være nyttig å se nærmere på hvem de enkelte ungdommene etablerer relasjoner til, hvorfor og hvor, og hvilke identiteter de i fellesskap konstruerer. Det vil være viktig å se på miljøet og arenaene ungdommene opererer i som et læringsmiljø for utvikling av tilpassingsstrategier og identitetskonstruksjoner (Irgan, 2001).

1.9. Ungdomsgjenger.

Hva som kan betegnes som en gjeng er tydeligvis et omstridt og vanskelig begrep å avgrense, både i litteraturen og i praksis. Imidlertid reserverer de fleste forskere gjengbegrepet for

grupper som har en voldelig og/eller kriminell atferd som en del av sitt formål, i følge Bjørgo og Carlsson (1999). De støtter seg til definisjonen til Decker og Van Winkle (1996) som sier at "en gjeng er en aldersavgrenset kameratgruppe som holder sammen over en viss tid, driver med kriminelle aktiviteter, og har et eller annet symbolsk uttrykk for gruppetilhørighet" (navn, symboler, klesstil etc). De fleste forskere er enige om at det er glidende overganger fra vanlige kameratgrupper til mer rendyrkede gjenger. Klein (1995) peker på tre ulike kriterier som ofte er tilstede for at en mer vanlig kameratgruppe kan betegnes som en gjeng. Det første er at gruppen får en kriminell eller voldelig orientering og for det andre at gruppen betrakter seg selv som en gjeng som står i motsetning til andre. Det tredje er når gjengens selvbilde i stor grad er resultat av de reaksjoner den får fra samfunnet. Dette skjer særlig når gjengen begynner å fremvise en problematisk atferd.

Gjenger utvikler ofte et verdisystem og normsett som står i kontrast til de vanlige verdiene i samfunnet omkring dem. Atferd som internt i gjengen blir definert som akseptable og nærmest påkrevd, for eksempel bruk av vold, blir av samfunnet møtt med avsky og kriminalisert. Bjørgo og Carlsson (1999) sier at ungdommenes forhold til ære og krenkelser står sentralt i nesten alle typer gjenger. Høy grad av ære og respekt er viktig som ledd i det å bygge en attraktiv identitet som mann, og dessuten en viktig ressurs i forhold til å realisere andre verdier som beskyttelse mot ytre trusler, eller tilgang til jenter og økonomiske goder. Å vinne ære og respekt er viktig for enkeltindividets posisjon i gjengen og for gjengens anseelse i forhold til andre gjenger og ungdommer.

Den sosiale bakgrunnen til medlemmer av ulike typer gjenger, og motivene for å gå inn i gjenger, kan variere mye. Generelt søker ungdom med problematisk forhold til familie, skole og voksensamfunn respons hos likesinnede jevnaldrende. Gjennom gjengen får de identitet og felleskap der kriminalitet også blir en del av deres hverdag. Flere av ungdommene med innvandrerbakgrunn i NPP har svake ferdigheter i norsk språk og problemer med å henge med på skolen. I mange tilfeller føler de seg marginalisert og diskriminert i det norske samfunnet. Gjenger kan oppfylle grunnleggende sosiale og psykologiske behov for en del ungdommer, behov som de ikke får oppfylt i andre sammenhenger. Ungdommer søker vennskap og felleskap. De kan ha behov for trygghet eller beskyttelse mot ytre trusler. Gjennom å være en del av gjengen kan dette gi status som utvikler positiv identitet med selvtilit og stolthet. Gjenglivet kan også by på spenning og muligheter for å ta del av tilgjengelige ressurser. Det

som kanskje er det viktigste ved gjenglivet, er ungdommenes opplevelse av kameratskap og at alle stiller opp for hverandre. Vårt utgangspunkt i NPP har vært å ha respekt for alle disse positive sidene ved gjenglivet, slik ungdommene selv opplever det. For flere ungdommer i NPP er det sannsynlig at gjengen er det viktigste fundament i deres liv. I følge St. melding nr 17 (1999-2000) argumenteres det for at det er en fornuftig strategi å svekke samholdet i gjengene for å redusere nivået på vold og kriminalitet. I NPP har vi imidlertid ikke aktivt gått inn for prøve å splitte miljøet, men heller prøvd å gi dem alternativer til ulike behov som vi tror gjenglivet dekker for hver enkelt. Denne type ungdommer blir ofte stigmatisert og marginalisert i lokalsamfunnet, og båndene tilbake til det normale samfunnet blir stadig færre og svakere. Vårt prosjekt har dreid seg om å forebygge, gjøre veien tilbake til ”normal” samfunnet lettere.

Sammenlignet med Oslo har Bergen i mindre grad opplevd problematikk med gjengdannelser blant de yngste ungdommene. UK registrerte imidlertid at dette fenomenet ble mer synlig mot slutten av 90-årene, og da særlig blant ungdom med innvandrerbakgrunn (Espelid, 1999). Til forskjell fra Oslo synes bildet å være noe annerledes i Bergen da ungdomsmiljøene her er svært sammensatt. Foruten norske ungdommer er mange ulike nasjoner og verdensdeler representert, og de bærer ikke preg av rene etniske grupperinger. Det finnes selvsagt mange typer gjenger med ulike formål. Noen har en tydelig organisasjonsstruktur, men mer vanlig er imidlertid at gjenger har en løs organisasjonsstruktur uten formelle ledere og klare målsettinger. Det som er typisk er at gjenger består av en indre ”hard” kjerne med medlemmer med høy status og tillit. Rundt disse finnes sirkler med mer vanlige medlemmer og ”wannabes”, ungdommer som ønsker å rekruttere seg inn i gjengen. Dette bildet stemmer godt med det ungdomsmiljøet som vi forholdt oss til. Feltarbeiderne ved UK definerte ganske raskt den indre harde kjerne og jobbet systematisk for å etablere kontakt med disse i forsøk på å få innpass i miljøet.

Når det gjelder det ungdomsmiljøet som danner utgangspunkt for NPP, definerte UK dette ganske tidlig som en gjeng. Vi mente at de skilte seg markant ut fra andre ungdomsmiljøer vi forholdt oss til ute på gaten. De fleste hadde innvandrerbakgrunn, vold og kriminalitet var knyttet til deres atferd, de brukte symboler som samme klesstil og de hadde eget navn for å nevne noe. Når vi søkte samarbeid med andre etater opplevde vi motstand, og særlig fra politiet, for at vi betegnet ungdomsmiljøet som en gjeng. Deres argumenter gikk på at dersom

vi voksne omtalte dem som en gjeng kunne dette virke forsterkende på gjengens identitet som gjeng. For UK var det ikke et viktig poeng hvilken ”merkelapp” vi satte på ungdomsmiljøet, men at vi fikk forståelse for våre bekymringer og tilslutning til våre ønsker om å iverksette tiltak. Vår avklaring ble derfor at vi aldri utad skulle omtale miljøet som en definert gjeng, eller omtale miljøet med deres eget gjeng navn.

En forutsetning for å utføre effektiv forebygging er at det blir gjort en kartlegging og analyse av den lokale situasjonen. I denne sammenheng betyr det at man først må erkjenne at det finnes et gjengproblem før en kan gjøre noe meningsfullt med det. Bjørgo og Carlsson (1999) viser til eksempler hvor både politi og kommunale ledere har vært raske med å avvise rasisme som mulig motiv for handlinger, og dermed bagatellisert alvorlige hendelser som ”guttestreker”. Resultatet kan være at det ikke blir gjort noe. Men det kan selvsagt like gjerne være omvendt, at man for raskt tyr til rasisme som forklaring for voldsbruk mot ungdom med innvandrerbakgrunn.

Å fastslå problemets omfang og alvorlighet, samt forsøk på å identifisere forklaringer på hva som bidrar til å skape problemet, bør gjøres i samarbeid med de parter som er berørt eller har et ansvar for å gjøre noe med problemet. Analyser basert på lokale empiriske fakta er viktig for å sikre at innsatsen treffer der det er mest behov, og på det tidspunktet som er gunstigst mulig. I en slik prosess må man forsøke å komme frem til en viss enighet om problemets karakter, årsaker og løsninger. Imidlertid peker Bjørgo og Carlsson (1999) på at gode lokale analyser ikke alltid er enkelt å få til. De mener at organisatoriske problemer er en viktig forklaring til at man ikke lykkes å få frem og diskutere lokal informasjon om hvordan gjengbasert vold kan motvirkes. En forklaring er at de som har kontakt med ungdommene befinner seg mange ledd unna både sjefssjikt og politikere. Informasjon om situasjonen vil lett bli filtrert på vei oppover i hierarkiet. De mener at dette kan være problematisk, fordi saksområder hvor situasjonen kan endres på kort tid, og hvor årsaksmechanismene er usikre og omstridte, forutsettes det en betydelig grad av informasjonsflyt. Informasjonen må frem til de som kan fatte beslutning, hvis ikke er det en fare for at problemet blir undertrykt eller misforstått. En annen forklaring er at arbeid med flyktninger og vanskeligstilt ungdom har lav status og lav avlønning. Dette medfører at de som har anledning ofte vil søke seg over i andre jobber, som igjen medfører manglende kontinuitet i arbeidet. I følge Bjørgo og Carlsson (1999) medfører dette at oppbyggingen av både lokalsamfunnskompetanse og erfaringsbasert

fagkompetanse svikter. Begge deler er vesentlig for å drive et godt forebyggende ungdomsarbeid. De mener at den hierarkisk-byråkratiske modell som kommunene anvender, er tilpasset en situasjon av forutsigbarhet, men når det gjelder flyktninger og vanskeligstilt ungdom så preges ikke situasjonen av forutsigbarhet. Eksempelvis kan det dukke opp voldelige ungdomsgjenger som innebærer utfordringer som krever en annen tilnærming enn overfor de vanlige oppgaver som en kommune har ansvar for. Bjørge og Carlsson (1999) argumenterer for organisasjonsmessige endringer som skaper gode betingelser for informasjonsflyt og kommunikasjon på tvers av nivåer og sektorer for å kunne løse problemer som nevnt ovenfor. Et organisatorisk virkemiddel kan være å flytte arbeid med flyktninger og vanskeligstilt ungdom oppover i hierarkiet, eller flate ut den kommunale pyramiden. Men de understreker at det er like viktig med arbeidsformer som fremmer slik kommunikasjon, da disse kan erstatte nødvendigheten av endringer i organisasjonsstrukturen.

1.10. Vold en reaksjon på avmakt.

I Norge har vi et lovverk som definerer hva som er straffbare handlinger. I denne sammenhengen blir det imidlertid for snevert å si at det kun er handlinger som ifølge lovverket er straffbare som betegnes som vold. Vi har uskrevne regler, eller alminnelige etiske standarder i samfunnet, som sier noe om hva som er god oppførsel og folkeskikk. Dersom et menneske påfører et annet menneske skade eller smerte med hensikt, vet vi at dette er galt til tross for at handlingen ikke rammes av Straffeloven. Dette betyr at vi trenger en videre definisjon av begrepet vold. "Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil" (Isdal, 2000). Dette er en definisjon som fokuserer på handlingen i seg selv og på handlingens konsekvenser. Denne måten å betrakte vold på gir mening i denne sammenhengen da den inkluderer også andre typer volds handlinger, som eksempelvis det å skremme, som igjen kan oppleves svært traumatisk for offeret. Foruten at vold ofte er fysiske handlinger som fører til synlige merker eller skader, er det viktig å understreke voldens betydning i forhold til hendelser som skader folks følelser og selvbilde, og gir psykiske skader. Slike usynlige skader kan være av større betydning for offeret fordi dette ofte kan vise seg vanskeligere å behandle og leve med enn fysiske skader. Vold har tre aktører: offeret, utøveren og observatøren. Isdal (2000) kaller dette for voldsroller og volden vil fortone seg forskjellig avhengig av hvilket perspektiv man ser den fra. Feltarbeiderne ved UK forholdt seg til alle disse voldsrollene. Først med gjengen

(utøveren), ungdommene som var utsatt for vold og deres nettverk (ofrene) og andre ungdommer i utemiljøene som var vitne til ulike episoder (observatør). Etter som vi begynte å arbeide med ungdomsmiljøet kan vi si at vi også observerte alle voldsrollene internt i miljøet i deres ulike relasjoner til andre ungdommer og voksne.

I følge Alternativ til Vold senteret (ATV) i Oslo ser de på vold som et symptom på at barn eller ungdom ikke har det godt. Symptomet forteller en historie og er en formidling av makt/avmaktforhold i barnets/ungdommens liv. Utvikling skjer alltid i samspill med andre mennesker, og opplevelsen av oss selv blir preget av hvordan vi fremstår i kontakt med andre. Vold oppstår i relasjon mellom mennesker og i sosiale sammenhenger. I sin forståelse og behandling av mennesker som utøver vold er avmakt er grunnleggende begrep. Deres erfaring er at voldsutøvere har livshistorier preget av opplevelse av avmakt. Eksempler på dette er at de selv er blitt utsatt for destruktive former for kontroll og makt. Mange har samspillserfaringer preget av fysiske og psykiske overgrep i form av krenkelse, ydmykelse, avvísning, frykt, dominans og vold (Bengtson m.fl., 2001, Norsk forskningsråd, 1998). Avmakt kan også forstås som mangel på forutsigbarhet, oversikt, kontroll, innflytelse, påvirkningsmulighet, løsningsmulighet, utveier, beskyttelse/trygghet og det å bli sett, hørt og forstått (Isdal, 2000).

For å mestre liv og situasjoner preget av store belastninger kan vold være en mestringsstrategi som hjelper dem å beholde selvfølelsen. Vi kan si at volden kommer ”inn et sted og ut et annet”. Som en måte å mestre avmakt brukes motmakt som en reaksjonsform. Gjennom bruk av vold kan de oppleve makt og kontroll over sine omgivelser de tidligere har vurdert som utrygge. For disse ungdommene blir volden betegnet som noe godt, riktig og rettferdig (Bengtson m.fl., 2001). Etter hvert som vi lærte ungdommene å kjenne var det ganske tydelig at vi hadde med ungdommer å gjøre som opplevde stor grad av avmakt i forhold til det etablerte samfunnet generelt, og til mange små hverdagshendelser og norske ungdommer spesielt. Vi forstod at bruk av vold og trusler, sett fra ungdommene sin side, ofte var adekvate reaksjonsmønstre for å overvinne avmaktfølelsen. Men vold er ikke bare knyttet til underlegenhetens avmakt, men like mye til maktens avmakt. I det å ha makt ligger det en sårbarhet for å kunne oppleve sin makt eller posisjon truet. Dette er sannsynligvis et sentralt fenomen i forhold til ungdomsgjenger som ofte lever i konflikt med andre gjenger og ungdommer.

Bengtson m.fl. (2001) peker på noen forhold som er viktige når en skal etablere en terapeutisk relasjon til ungdom med volds- og aggresjonsproblemer. Dette er erfaringer som baserer seg på ATV sine erfaringer fra møtene med omtrent 150 ungdommer i alderen 12 og 20 år. I sin tilnærming til ungdommene legger terapeutene ved ATV avgjørende vekt på det som kalles en ungdomssentrert tilnærming. Fokuset er å etablere et møte med ungdommen ut fra dennes ståsted og opplevelse av sin situasjon. Særlig viktig blir det å få tak i ungdommens ”prosjekt” som handler om å få tak i hvilke vansker, ønsker eller behov ungdommen forsøker å mestre gjennom bruk av vold. Da utgangspunktet er at ungdommene opplever en livssituasjon preget av avmakt er det et mål i terapien å gjøre ungdommene til sentrale aktører i valgene som blir gjort og endringen som finner sted, som handler om dem selv og deres liv.

1.11. Noe måtte gjøres - en samarbeidsprosess starter.

UK sitt utgangspunkt var preget av jobbing med ungdommer som var blitt utsatt for ulike former for overgrep av ungdomsmiljøet. Samtidig møtte vi stadig på ungdomsmiljøet som vi etter hvert hadde mye informasjon om. Feltarbeiderne som var involvert opplevde det som en følelsesmessig belastning å være så tett opp til ofrene samtidig som de skulle være imøtekommende med det tilsynelatende brutale ungdomsmiljøet. Var det mulig for feltarbeiderne å møte disse unge guttene med nysgjerrighet, respekt og en positiv grunnholdning ?

I første omgang opplevde vi dette som vanskelig og tenkte at en annen hjelpeinstans måtte ta et hovedansvar. Men hvem skulle dette være ? Det kom fram at andre etater som var berørt av problemet kun jobbet med enkeltungdommer i miljøet, og det var ingen som gav uttrykk for at de maktet, hadde ressurser, eller ønsket å arbeide med hele ungdomsmiljøet som gruppe. Vi kan si at ungdomsmiljøet falt mellom alle stoler i hjelpesystemet, og det var ingen etat som definerte dem som deres hovedansvar. Det var heller ingen etat som definerte det som sitt hovedansvar å samle berørte etater for en felles innsats. Da vi ble bevisst denne situasjonen tok UK et initiativ for å samle disse etatene.

Det ble avholdt flere tverretalige møter hvor politi, barnevern, asyl mottak, sosialkontor, innvandrerkontor og bymisjonen deltok. Målet med møtene var å utveksle informasjon om ungdomsmiljøet for å skape en felles problemforståelse, samt drøfte aktuelle tiltak. I disse møtene ble det klart at det var UK som var i ”posisjon” til ungdomsmiljøet. Feltarbeidere ved

UK hadde god oversikt og hadde allerede knyttet relasjoner til enkeltungdommer i det omtalte ungdomsmiljøet. Målrettet jobbing med de ungdommene som vi vurderte å være leder skikkelser hadde gitt resultater. Dette skjedde ved å ta aktiv kontakt på utegåing samt tilby attraktive aktiviteter/turer.

Under samarbeidsprosessen ble det tydelig at UK måtte gå inn å ta et hovedansvar for å iverksette og gjennomføre tiltak. Vår motivasjon for å ta dette ansvaret var primært ut fra et ønske om å verne nye ungdommer for overgrep, men vi hadde også ønske om å verne det omtalte ungdomsmiljøet. Ut fra sine til dels grove voldshandlinger stod de i fare for å utgjøre alvorlige lovbrudd med omfattende materielle og menneskelige skader. Samtidig som de utgjorde en risiko for omgivelsene utgjorde de også en risiko for seg selv.

Videre konstaterte vi at det var ingen andre etater som definerte det som sin primæroppgave å jobbe med ungdomsmiljøet som gruppe. Ingen ville ta et hovedansvar, men mange ønsket å bidra. Med dette utgangspunktet vurderte vi at det var mulig å dra i gang et samarbeidsprosjekt, men at det måtte være UK som måtte ta et hovedansvar for å drive frem prosjektet. Et annet moment var at UK hadde erfaring med å jobbe prosjektorientert og med grupper. Når UK observerer bekymringsfulle tendenser i utemiljøene er det ikke uvanlig at det jobbes etter en strategi hvor observasjoner i feltet blir drøftet med andre etater/voksne for å skape forebyggende tiltak (Vedlegg nr. 1: NPP tiltaksmodell).

Det ble nedsatt en tverrfaglig arbeidsgruppe som utarbeidet en prosjektskisse for et volds- og kriminalitetsforebyggende prosjekt. Det ble definert målsettinger, arbeidsmetoder og ansvarsfordeling mellom etatene. Et viktig virkemiddel som vi ønsket å prøve ut var bruk av basketball spillere i det forebyggende arbeidet. Prosjektskissen ble brukt som søknad for å utløse nye ressurser, primært lønnsmidler til å lønne basketspillere og frikjøp av feltarbeidere som spesielt kunne prioritere arbeid med ungdomsmiljøet. Hele samarbeidsprosessen fra UK tok initiativ til det første samarbeidsmøtet til det ble utløst ekstra ressurser, tok nærmere ett år. Dette er et tankekors og sier noe om at den situasjonelle forebyggende beredskapen i kommunen ikke var tilfredstillende.

2. Beskrivelse av prosjektet.

2.1. Ressurser.

Innledningsvis er det viktig å klargjøre at det har vært relativt begrensede personal ressurser til rådighet i prosjektperioden. Fra UK ble det fra oppstart i oktober 2000 til februar 2001 ikke avsatt egen stillingsprosent øremerket prosjektjobbing. De 2 feltarbeiderne som var involvert gjorde oppgaver knyttet til prosjektet i tillegg til sine ordinære oppgaver i sitt bydelsteam. Siden februar 2001 har prosjektleder vært tilsatt i 20 % stilling, og fra august 2001 i 30 % stilling. Denne stillingsressursen har vært finansiert av UK sitt ordinære budsjett. Sommeren 2001 engasjerte UK en basketballspiller i 70 % stilling i en periode på 2 måneder. Foruten dette har 3-4 feltarbeidere vært involvert i forhold til individuell oppfølging og ved noen fellesaktiviteter. Når det gjelder basketballspillerne har inntil 2 spillere vært engasjert fra 5-10 timer pr. uke i de mest aktive periodene av prosjektet. Disse er blitt lønnet av UE fra tildelte midler fra Sparebanken Vest. Med tanke på ressurser til aktiviteter og turer har prosjektet blitt tildelt midler fra Bergen kommune, Barne- og familiedepartementet og Sparebanken Vest.

Etter en samlet vurdering mener vi at særlig personal ressursene ikke har stått i forhold til et såpass stort antall ungdommer og deres hjelpebehov. I tillegg har prosjektet vært preget av usikkerhet med hensyn til tildeling av ressurser, som igjen har vanskeliggjort planlegging. For eksempel opplevde vi våren 2001 at tildelte midler som forventet tok slutt, uten at vi hadde fått tilsagn om nye eksterne midler. I den situasjonen valgte ledelsen ved UK å forskuttere fra eget budsjett.

Vi tror at prosjektet hadde profittert på mer sikre rammebetingelser og økte personal ressurser og da særlig at prosjektleder hadde hatt en større stillingsprosent. For eksempel ville prosjektleder da i større grad kunne lære opp og veilede basketballspillerne i deres arbeid med ungdommene. På den annen side har dette medført at vi har måtte tenke nytt og kreativt med hensyn til å få mest mulig ut av prosjektets ressurser. Vi kan si at UK har produsert svært mye tjenester for deler av sin målgruppe med sitt samarbeid med UE, sett i forhold til at UK skulle gjøre jobben alene.

2.2. Målsettinger.

Hovedmålsettingen for prosjektet ble å bidra til å redusere nivået av vold og kriminalitet utført av ungdomsmiljøet. Dette skulle skje gjennom en prosess hvor ungdommene skulle motta støtte, omsorg, grensesetting, ansvar og få oppleve mestring. Vi ønsket å sikre at alle blir tilbudt sysselsetting/utdanning og en meningsfull fritid. Vi ønsket å gi ungdommene en mulighet til å føle seg nyttig i samfunnet, å kunne fungere i skole eller arbeid. Forebygge/hindre konfrontasjoner mellom ungdom med innvandrerbakgrunn og norsk ungdom var også en viktig målsetting.

2.3. Oppstartfasen.

Prosjektet ble høsten 2000 tildelt midler fra en ekstrabevilgning i kommunen knyttet til forebyggende arbeid blant ungdom. Dette gav oss mulighet til å igangsette prosjektet. I samarbeidsprosessen hadde arbeidsgruppen valgt ut 10 ungdommer som ble vurdert til å være de mest sentrale ungdommene i miljøet. Ungdommene ble invitert til å delta i prosjektet, og alle takket ja. Det ble da vektlagt at UE spillerne skulle delta som ledere for attraktive fritidsaktiviteter. Vi brukte aktivt våre relasjoner til ledertypene i miljøet som igjen gav prosjektet positiv omtale til de andre ungdommene. De fikk også til en viss grad være med å påvirke hvem som skulle delta i prosjektet. En sentral kjerne i prosjektet var basketball spillerne som skulle fungere som aktivitetsledere og faddere for ungdommene. Begge spillerne hadde utenlandsk bakgrunn og dermed egne erfaringer med å komme til Norge fra en annen kultur. Målsettingen var at spillerne skulle fungere som positive voksen modeller. De skulle aktivisere og påvirke på en god måte i samsvar med prosjektets målsettinger.

Prosjektet startet med en oppstarttur hvor hensikten var å få en felles positiv opplevelse og at det ble knyttet kontakt mellom ungdommene og de voksne. I vår oppsummering av turen fungerte dette svært positivt. Ungdommene var åpne og fortalte om sine liv og de virker svært motivert for videre deltakelse i prosjektet. Turen resulterte også i at spillerne i etterkant av turen aktivt involverte seg i en planlagt konflikt som ungdommene hadde med andre ungdommer i Bergen. Det var her snakk om en hevnaksjon hvor en ungdom skulle "bankes".

Vår prosjektide var i utgangspunktet slik at vi trodde at ungdommene ville oppleve det såpass attraktivt å delta, at vi allerede på oppstartturen var i posisjon til å stille ”krav” til dem for at de skulle få delta i prosjektet. Vi hadde lagt opp til et konfronterende møte hvor vi skulle legge frem all den informasjon vi hadde, våre bekymringer og ønsker/krav til endring. Aktuelle krav var forventninger til oppmøte, til å motta individuelle oppfølging, oppmøte på skolen, reduksjon av vold og kriminalitet. Som ”motyelse” ville ungdommene få tilbud om å delta i attraktive aktiviteter sammen med UE spillerne.

Vi ønsket å oppnå en fellesforståelse med ungdommene om hva som var problemet. Dette skulle skje i et møte hvor ”alle kort” skulle legges på bordet. Vi trodde at man dersom vi kunne enes om hva som var problemet, så vil dette danne et grunnlag for å gå videre med problemløsning og strategitenkning. Møtet skulle resultere i opprettelsen av et ”samarbeidsråd” bestående av voksne og utvalgte ungdommer, som skulle ha mandat til å utarbeide forslag til tiltak. Filosofien bak dette var ansvarliggjøring for egen livssituasjon, opplevelse av reel medvirkning og påvirkning, samt muligheten til å opprettholde ”status” utad i miljøet.

Imidlertid skjønnte vi ganske raskt at dette kunne være en feil strategi av flere grunner. Dette var ungdom som fortalte om negative erfaringer og relasjoner med voksenverden, om læreren som hatet dem, om foreldrene som kjeftet, om politiet som alltid tok dem osv. De formidlet en grunnleggende fiendtlighet til voksne og hadde liten tro på hjelpeapparatet. Ved å legge press på dem, konfrontere dem med alle sine feil, ville nok også vi bli oppfattet som de andre voksne ”drittsekkene”. Det var sannsynlig at våre gode intensjoner kunne blitt opplevd som fordømmende og ikke aksepterende holdninger.

I denne fasen var det særlig nyttig å bruke basketballens popularitet og tiltrekningskraft. Vi forandret strategi og bestemte oss utelukkende for å jobbe med kontaktetablering, å bygge relasjoner til ungdommene. Disse ungdommene, som alle andre ungdommer, har den unike kunnskap om hvordan det er å være akkurat dem. Utfordringen for oss var å prøve og vinne denne kunnskapen, for sammen med dem og deres nettverk kunne iverksette positive endringsprosesser. Vi måtte skape tillit, med å vise respekt, prøve å få til en ekte dialog.

Videre startet vi en individuell kartlegging av alle deltagerne i prosjektet. Særlig viktig var det å få frem de ulikes ressurser og hjelpebehov, som kunne fungere som utgangspunkt for videre jobbing med den enkelte. Vi ønsket at prosjektet skulle ha et koordineringsansvar i forhold til andre hjelpeinstanser som ungdommene hadde kontakt med. Vårt utgangspunkt var at koordinering og tverretattlig samarbeid ville være en viktig nøkkel for å kunne oppnå positive resultater på individnivå. Dette medførte et omfattende arbeid for å kartlegge og knytte kontakt med ungdommenes nettverk.

2.4. Kjernen av aktiviteter i New Page.

Vi vil her oppsummere kjernen av aktiviteter i prosjektet. Som det vil fremgå ligger disse tett opp til det vi kan kalle tradisjonelt sosialt arbeid, eller arbeidsoppgaver som feltarbeiderne vanligvis utfører med andre ungdommer de har spesiell oppfølging med. Det som er annerledes er at våre oppgaver utføres i regi at et prosjekt hvor basketballspillere utfører mye av arbeidet selvstendig, eller sammen med feltarbeidere. Når det gjelder problemstillinger og utfordringer som vi har støtt på underveis i prosjektperioden vil noen av disse bli belyst her, mens noen blir utdypet i rapportens kap 2.6.

2.4.1. Fellesaktiviteter.

Under hele prosjektperioden har vi arrangert fellesaktiviteter, eller tilbud for hele gruppen. I hovedsak har dette vært ulike typer fritidstilbud. Hyppigheten har i snitt vært ca 1 til 2 aktiviteter pr. uke i de mest aktive periodene av prosjektet. Fritidsaktivitetene har vært knyttet til deres interesser og ønsker, og her skal nevnes: bowling, biljard, kino, bading, basket trening, klatring, gokart og restaurantbesøk. Disse aktivitetene er i hovedsak ledet og utført av basketballspillerne. Intensjonen med dette tilbudet har vært flere. For det første har det vært et ønske om å gjøre positive og hyggelig aktiviteter sammen med guttene. Det har gitt gode fellesopplevelser og skapt entusiasme rundt prosjektet. Videre har det vært en møteplass hvor de ansatte har kunnet jobbe med relasjonsbygging. Det har vært en anledning til å gi oppmerksomhet og omsorg, skape seg rom til samtaler, avklare arbeidsoppgaver, lage avtaler med ungdommene. Aktivitetene er også anledninger som brukes til å tilføre ungdommene en opplevelse av mestring og sosial læring. Erfaringen vår er at flere av ungdommene med innvandrerbakgrunn mangler grunnleggende kunnskaper om det norske samfunnet og ferdigheter knyttet til hva som er akseptable sosiale spilleregler på ulike arenaer i samfunnet.

Eksempler på dette kan være hvordan forholde seg til en kø, bestille mat eller kino billett og hvordan oppføre seg skikkelig uten å sjenere andre gjester eller ansatte.

En annen sentral fellesaktivitet har vært møtene vi har hatt på UK. I løpet av et semester har det vært arrangert 3-5 slike fellesmøter. Disse møtene har i hovedsak vært brukt til å formidle informasjon til ungdommene. Det har også vært en mulighet for ungdommene å komme med tilbakemeldinger, kritikk og ønsker angående prosjektet. På disse møtene har det vært en utfordring å fange ungdommenes oppmerksomhet. Ofte har det vært mye uro og støy. Det er ikke uvanlig at ungdommene krangler og ”mobber” hverandre, ofte i en tilsynelatende munter tone, men noen ganger med det resultat at det blir en negativ stemning på møtet. Når ungdommer og voksne prøver å korrigere de som bråker kan dette lett føre til ytterligere bråk og uro. Denne situasjonen har gjort at det har vært vanskelig, for ikke å si nærmest umulig, å prøve og satse på gruppen som samtale og refleksjons forum. De ganger vi har greid å få dette til har det vært mer tilfeldig, for eksempel når konflikter mellom ungdommene har utspilt seg spontant i møter (krangling og fysisk utagering), og vi voksne har brukt den pedagogiske muligheten dette har gitt oss til å drøfte atferd og problemstillinger i plenum. Vi kan stille oss spørsmål om dette hadde vært annerledes om vi hadde satset bevisst og systematisk på å drøfte aktuelle problemstillinger i gruppen fra første stund. Et poeng er i hvert fall at jo lengre tid ungdommene i gruppen har vært sammen, jo mer fastlåst virker deres roller i forhold til hverandre. Oppsummert kan vi si at vi i liten grad har maktet å bruke fellesmøtene som en mulighet for diskusjon og refleksjon. Imidlertid har vi hatt bedre uttelling med hensyn til å bruke fellesmøtene til å formidle informasjon angående prosjektet, men også med inviterte samarbeidpartnere hvor spesifikke tema har stått på dagsorden (eks. informasjonsmøter om utdanning og arbeidsmarked).

I 2 basketballsesonger har ungdommene hatt ansvar for en egen kiosk ved UE sine hjemmekamper. Prinsippet har vært at ungdommene handler brus og kioskvarer av UE og selger dette på sin egen tildelte plass i idrettshallen. De har selv vært ansvarlig for å holde orden på varer og penger. Avtalen med UE og ungdommenes motivasjon for jobben, har vært at overskuddet for jobben skal gå til tur etter sesongslutt. Første året var vi i Oslo og i år går turen til Stockholm. Ved å ”spise av lasset” eller underslå penger ville dette kun slå tilbake på dem selv, noe som har medført at de har passet på hverandre og utført en streng indre justis. De har vist at de er gode selgere og har tjent gode penger hvert år. Hensikten med denne aktiviteten har vært å gi ungdommene ansvar, mestringsopplevelse og en mulighet til å vise

oss voksne at de var tilliten verdig. Helt problemfritt har dette selvsagt ikke vært, men i hovedsak har aktiviteten fungert positivt slik vi ser det. Særlig i startfasen ble det en mengde utfordringer. Her skal nevnes at allerede første kvelden kom noen av ungdommene i fysisk håndgemeng med de profesjonelle vaktene i hallen. Etter et felles møte mellom vaktene og ungdommene ble situasjonen mer avklart og begge parter maktet etter dette å være i samme rom uten å "fly på hverandre". En annen utfordring ble å møte opp til rett tid, som medførte betydelig stress for de som kom presis og måtte håndtere en stor og kjøpelysten tilskuermasse.

Bruk av målrettede fritidsaktiviteter overfor utsatt ungdom er en velkjent metode innen forebyggende ungdomsarbeid. Det er her ofte snakk om ungdommer som har liten tro på seg selv og at de kan noe som verdsettes i normalsamfunnet. En effektiv strategi kan da være å ta fatt i ungdommens talent og drømmer, for å hjelpe dem til å bli virkelig god innen en aktivitet. Dette kan gi dem mulighet til å bli en "vinner" på et område som er viktig for dem, og med dette gi dem mulighet til å bygge opp et mer positivt selvbilde, identitet og status i ungdomsmiljøet. Gjennom en aktivitet kan en også knytte kontakter til et positivt miljø som kan fungere som en erstatning for et kriminelt miljø. Vi har i prosjektet gjort forsøk på å følge opp ungdommenes ønsker om fritidsaktiviteter, særlig innen fotball og basket. Ut fra vår erfaring burde vi nok ha prioritert mer ressurser på dette arbeidet. Vi tror det her er mye å hente med hensyn til å knytte kontakter med de voksne fritidslederne, slik at disse i større grad kan være forberedt og være støttende til ungdommens behov over tid. Dette er ungdom som i stor grad har problemer med å innordne seg, og som ofte takler motstand med for eksempel avvising, aggresjon, tilbaketrekning. Mange av ungdommene hadde prøvd ulike fritids-aktiviteter, men hadde sluttet etter kort tid fordi "treneren var urettferdig" eller en "jævlig rasist" for å nevne noe. Vår erfaring er også at mange trenger et betydelig påfyll av kunnskap om normer og regler knyttet til de ulike aktivitetene.

Underveis i prosjektperioden begynte vi å stille oss spørsmål om det var en riktig strategi å legge såpass stor vekt på fellesaktiviteter. Grunnen til dette var at det var sannsynlig at disse fellessamlingene var med på å knytte sterkere bånd mellom ungdommene samt styrke deres identitet som gruppe. Spørsmålet var om vi utilsiktet bidro til å styrke gjengsamholdet og gjennom dette har bidratt til økt kriminell atferd. I USA har man lang erfaring med såkalte gjengreformsprogrammer hvor en forsøker å reformere, rehabiliterer og få dem over i mer konstruktive aktiviteter. Studier viser til at dersom man bare arbeider med gjengen som gruppe har dette liten effekt med hensyn til å fremme resosialisering. Det argumenteres for at

positive forebyggingstiltak overfor gjengmedlemmer må komme i en annen kontekst enn i forbindelse med gjengen. Eksempel på dette kan være tiltak som fritidsaktivitet, utdanning eller jobb som representerer alternativer til gjenglivet (Bjørge og Carlsson, 1999). På bakgrunn av denne type refleksjoner, samt at ungdommene i prosjektet etter hvert presenterte sine individuelle hjelpebehov, dreide vi prosjektet våren 2002 i retning av å bruke mer ressurser på individuell oppfølging.

2.4.2. Skole oppfølging.

En sentral del av prosjektet har vært oppfølging av ungdommene på deres skoler. Hensikten med dette arbeidet har vært å fungere som motivatorer for ungdommene, være bindeledd mellom prosjektet og lærer eller/og lærer og ungdom. I vår kartlegging i oppstartfasen fikk vi fort kunnskap om ungdommenes svake motivasjon for skolegang. Med det resultat at de hadde et svært høyt fravær, ulike tilpasningsvansker og svake faglige prestasjoner. Vi innledet arbeidet med å invitere oss til møter med ungdommene og deres lærere på skolene. I disse møtene informerte vi om prosjektet og fikk laget avtaler med skolene med hensyn til oppfølging. Konkret har oppfølgingen bestått i ukentlig besøk på skolen med samtaler med ungdommene og deres lærere. I hovedsak har det vært basketballspillerne som har utført denne jobben. Ungdommene i prosjektet har fått betydelig oppmerksomhet fra andre elever når kjente basketballspillere har kommet på besøk på skolen for å besøke akkurat dem. Vi tror at dette har virket mer motiverende enn at en ordinær feltarbeider skulle komme på besøk. Vår erfaring har vært at skolene har vært svært positive til et samarbeid og at de har vært fasinert av UE sin deltakelse. Det som har vært noe problematisk har vært bruk av spillere med utenlandsk bakgrunn som har hatt dårlig forståelse av det norske skolesystemet.

Oppsummert vil vi si at denne delen av prosjektet har gitt svært gode resultater. Flere av ungdommene har maktet å snu sin situasjon med å bedre oppmøte og faglige prestasjoner. De har erfart at lærere som "hatet dem" har snudd og møtt dem på en mer positiv måte når de har vist framgang. Vår erfaring er at det i dette arbeidet er viktig å ha stabil oppfølging med ungdommene over tid. I de tilfeller hvor basketballspillerne ikke besøkte skolene en uke var ungdommene raske med å etterspørre spillerne. Videre har det vært viktig med tett kontakt med lærerne. Også disse trenger å motiveres for å møte ungdommene på en mer positiv måte, gi dem mer positiv oppmerksomhet, samt stille realistiske krav til endring.

2.4.3. Individuell oppfølging.

En stor del av ressursene i prosjektet har gått til individuell oppfølging av prioriterte ungdommer i gruppen. Med utgangspunkt i vår kartlegging og presenterte hjelpebehov har det vært nedlagt mye arbeid for å koordinere og iverksette tiltak rundt ungdommene. Det har også vært mye krisejobbing. Problemstillingene har her spent seg fra dype personlige kriser, deprimerede ungdommer med ønske om å ta sitt eget liv, til saker av mer praktisk og økonomisk karakter. Særlig i startfasen fungerte basketballspillerne som ”livbøyer” i den forstand at de raskt fanget opp behovene og raskt kunne formidle disse videre til feltarbeiderene for videre oppfølging.

Foruten arbeidet med å møte ungdommenes behov i selve krisen (for eksempel omsorg, bosted, mat, legehjelp), har mye av oppfølgingsarbeidet vært å få i stand samarbeid med det øvrige hjelpeapparatet. Dette har medført at vi har bistått ungdommene på ulike møter med sosialkontor, barnevern, politi og skoler for å nevne noe. Vår erfaring er at ungdommene med innvandrerbakgrunn i liten grad forstår systemet rundt seg, og ikke minst skjønner de lite av hva som blir formidlet av informasjon fra ansatte innen hjelpeapparatet. Dette har medført mye forvirring og har forsterket deres følelse av avmakt. For eksempel har vi opplevd å sitte i møter med ungdommene, hvor de gir uttrykk for at de forstår informasjonen som blir gitt i møtet, men hvor det i etterkant viser seg at de ikke har oppfattet budskapet.

Et eksempel på dette var når en ungdom fikk beskjed om å levere en kontoutskrift til sin saksbehandler på sosialkontoret. Dette som vilkår for å motta sosialhjelp. Ungdommen formidlet til sin saksbehandler at han hadde forstått oppgaven sin (han skulle gå til banken, få en kontoutskrift, og levere denne til sin saksbehandler). Når dagen for utbetaling kom var ungdommen uten penger og i tillegg hadde han opparbeidet gjeld til andre ungdommer. ”Jeg skal betale tilbake når jeg får sosialhjelpen på torsdag”. Pengene kom ikke og ungdommen reagerte med sinne og frustrasjon. Han dro til sosialkontoret og forlangte å få snakke med sin saksbehandler som ikke var tilgjengelig. I sinne utagerte han verbalt til de ansatte i resepsjonen og sparket en dør på venterommet. Resultatet ble at han blir nektet på sosialkontoret for en lengre periode, og situasjonen forverret seg ytterligere.

Som ledsagere med ungdommene på ulike offentlige kontorer er det påfallende å observere i hvor liten grad informasjon er tilrettelagt for denne målgruppen. Denne situasjonen og ungdommenes manglende kunnskap om hjelpeapparatet fører til at denne gruppen i liten grad

makter å benytte hjelpeapparatet på en konstruktiv måte. Deres mange negative erfaringer med ulike offentlige instanser gjør at de ikke oppsøker dem før det er krise og tvingende nødvendig. UK med sin oppsøkende metodikk har derfor en særlig viktig rolle i forhold til denne type ungdom.

For de ungdommene som ikke maktet skolen har prosjektet arbeider for å skaffe sysselsetting. Primært har dette vært ulike former for arbeidsmarkedstiltak. A-etat, sosialkontor, Fagopplæringskontoret og oppfølgingstjenesten har vært viktige samarbeidspartnere. Videre har samarbeid med barneverntjenesten vært sentralt i flere saker. Det har blitt iverksatt ulike tiltak, fra hjelpetiltak som økonomi og støttekontakt, til mer tyngre tiltak som plassering i institusjon ved vanskelige livskriser. Ellers har det vært ulike tiltak som er iverksatt i regi av prosjektet. For eksempel har vi engasjert ungdommer i ulike typer lønnet arbeid slik at de har fått mulighet til å betale gjeld, her også bøter fra politiet. Vi har da inngått kontrakter med hver enkelt hvor arbeidsoppgaver er blitt definert, for eksempel arbeidsoppgaver knyttet til driften av UE. Dette som en måte for ungdommene å gjøre opp for seg på en lovlig måte. Vi har også benyttet ungdommer i UK sitt forebyggende arbeid med andre ungdommer. I ett tilfelle hjalp vi en ungdom økonomisk slik at han kunne reise å besøke sin familie som han ikke hadde sett på 6 år. Ungdommen var sterkt preget av lengsel og sorg, slet med depresjoner og søvnvansker, og vi vurderte derfor som viktig at han fikk møte sin familie igjen for å kunne ha mulighet til å ta fatt i livet sitt i Norge.

2.4.4. Nettverksarbeid.

Prosjektledelsen har hatt fokus på sosiale nettverk både på individ og system nivå, og lagt til grunn et utviklingsøkologisk perspektiv som utgangspunkt for jobbingen. Dette perspektivet vektlegger hvordan mennesket vokser, utvikles og sosialiseres i et dynamisk vekselspill. Sosialøkologisk systemteori vektlegger betydningen av eksempelvis relasjoner, samhandling, sosiale og kulturelle forhold og komplekse årsakssammenhenger. Med utgangspunkt i den sosialøkologiske systemteorien beskriver Klefbeck og Ogden (1995) barns oppvekst som en reise gjennom et sosialt landskap. Under reisen viser de til at det ikke bare er familien som styrer barnets utvikling, men også krefter utenfor familien påvirker barnet. Hvordan utviklingen forløper er avhengig av ressursene i miljøet og barnets egne ferdigheter og kompetanse. De trekker også frem at barnet er en aktiv aktør i sitt sosiale landskap gjennom å utløse reaksjoner fra miljøet og siden forstå og tilpasse seg dem.

Bronfenbrenner (1979) prøver å sammenfatte mylderet av innvirkende faktorer i et oppvekstmiljø, til en helhetsmodell som skal hjelpe oss til forståelse av barn og unges oppvekstkår. Analysemodellen legger vekt på hvordan menneske og miljø gjensidig påvirker hverandre. Han deler sin modell i mikro-, meso-, ekso- og makrosystem. Et hovedpoeng hos Bronfenbrenner er at hele dette økologiske systemet er en dynamisk organisme hvor de ulike komponentene innen hvert nivå, og i selve nivåene, virker gjensidig på hverandre. Systemet er derfor aldri "i ro", også fordi det samtidig beveger og forandrer seg langs tidsaksen (Bø, 1995).

I litteraturen finnes det mange måter å definere begrepet sosialt nettverk. I følge Klefbeck og Ogden (1995) må en definisjon av et sosialt nettverk si noe om både personene og kontakten mellom dem. Begrepet brukes ofte metaforisk som Finset (1986) gjør når han ser for seg et fiskegarn for å billedliggjøre et sosiale nettverk. Knutene i garnet er personene, og trådene mellom knutene er relasjonene. Finset legger vekt på det uformelle og på samhandlingsaspektet i sin definisjon: "Et sosialt nettverk består av uformelle relasjoner mellom mennesker som samhandler mer eller mindre regelmessig med hverandre" (Finset, 1986, s.13). Individets sosiale identitet formes av de relasjoner man er i til en hver situasjon. Sosial identitet sees ikke på som en fast egenskap hos individet men som noe som forandres etter omstendighetene. Ved samhandling med andre mennesker skapes nye forståelser om en hendelse eller handling (Seikkula, 1996).

I startfasen tegnet vi nettverkskart med flere ungdommer. Nettverkskart er en måte å kartlegge og beskrive den mangfoldige kontakten mennesker har med hverandre. For oss var hensikten med å bruke nettverkskart å kunne innhente data om ungdommenes nettverk på en billedlig og oversiktlig måte. Nettverkssituasjonen synliggjøres, og erfaringer viser at selve visualiseringen er et godt hjelpemiddel for å oppnå øket bevissthet og erkjennelse vedrørende eget nettverk (Fyrand, 1994). Det var og et viktig poeng å bruke karttegningen som et middel for å gjøre samtale situasjonen mer lystbetont. Videre er det et godt virkemiddel for å få i gang refleksjon og dialog, når fokuset ligger litt utenfor ungdommen selv. Det er utviklet mange ulike modeller av nettverkskart, som vektlegger litt ulike forhold. Forskjellene ligger ofte i hvor mange sektorer kartet er inndelt i (Klefbeck og Ogden ,1995). Vi valgte å bruke den karttypen som vi hadde erfaring med, som også er en mye brukt inndeling. Dette er et nettverkskart som består av en sirkel, som er delt inn fem sektorer: familie, slekt, skole, yrkespersoner og andre.

Oppsummert viste denne kartleggingen at ungdommene levde i ”splittede nettverk”, som refererer til et aspekt av tetthet i nettverket, et mål som angir i hvilken utstrekning personene i nettverket kjenner hverandre. Et splittet nettverk er preget av få sammenbindende lenker mellom sektorene, som betyr at det er lite kontakt mellom viktige personer mellom sektorene (for eksempel mellom skole – hjem). Sektorene familie og skole representerer de hverdagslige basene til de fleste barn. Det er som regel her vi først oppdager at barn ikke har det bra, at de sliter med problemer. På den annen side kan det også her være vanskeligere å forandre seg (f.eks. fordi vi kan ha fastlåste roller i familien, skolen, andre har visse forventninger om din atferd som kan være vanskelig å endre). Bronfenbrenner (1979) er opptatt av viktigheten av kontakt mellom hjem og skole, hvor han mener at kvaliteten på kontakten mellom hjem og skole har stor betydning for om barna lærer.

I nettverksterapeutisk arbeid er det relasjonene mellom personer som er av interesse, og nettverksforskning viser at det er viktig for et barns utvikling hva som utspiller seg mellom mikrosystemene. Bronfenbrenner (1979) antar, hypotetisk, at det er generelt bedre for barn jo mer kontakt og kommunikasjon det finnes mellom de ulike sammenhengene i barnets liv. Ulike studier viser at mangel på kommunikasjon mellom mikrosystemene, har en sammenheng med problemoppførsel. I følge Svedhem (1991) har barn med atferdsproblemer i skolen færre sammenbindende lenker i nettverkene sine, både i forhold til familie, skole og mellom voksne. Undersøkelsen til Svedhem viste også at barn som kommer fra lav sosialgruppe har et mindre nettverk og få kontakter mellom mikrosystemene.

Et fellestrekk for ungdommene i NPP var at det var få positive voksne i deres nettverk og at det var lite kontakt mellom voksne på tvers av oppvekstarenaer som skole – hjem – fritid. Det virket som det var få eller svak kontakt mellom de ulike offentlige etatene som var involvert i ungdommens liv. Hva betyr så dette for ungdommens liv ? I følge Svedhem (1991), får de sammenbindende lenkene særlig betydning for hvordan ulikheter mellom gruppene i nettverket stimulerer barnets utvikling eller om dette fører til at problemer oppstår. Det er ofte positivt om mange kjenner hverandre i nettverket, at man respekterer hverandre og at man ved behov er klar for å møtes til samarbeid, med barnets utvikling i fokus. I et nettverk med god kontakt mellom sektorene kan konfliktfylte opplevelser i en gruppe i nettverket, få støtte og hjelp av personer i en annen gruppe av nettverket. En person, som er bekymret for barnet, kan konferere med andre personer i nettverket, de kan møtes for å diskutere hva som er det beste for barnet, og prøve å finne løsninger på problemet. Det gir barnet en trygghet om det finnes

enighet om enkelte regler, normer og forventninger, samt at en viss sosial kontroll kan garanteres. Dersom personene i nettverket ikke kjenner hverandre kan eksempelvis barnets atferd lede til at kontakten mellom de ulike gruppene i nettverket ytterligere blir dårligere. Barnet får da ingen støtte til å løse sine problemer, og nye problemer kan oppstå grunnet mangel på kontakt eller konflikter mellom viktige voksne. Mangel på kontakt kan føre til at myter, projeksjoner og konflikter oppstår mellom personer i nettverket (Svedhem, 1991).

Bø (1995) snakker om styrken i sterke lenker og viser til nettverksforskere som mener at en relasjon er bedre desto sterkere, mer innholdsrik og mer flersidig (multipleks) den er. Han viser til at vi i faglitteraturen finner klare holdepunkter for at slike nettverksrelasjoner fungerer som støtte og buffer mot sykdom, avvik og mistriksel. I tette nettverk utveksles informasjonen hurtig, og det kan mobilisere sosial støtte og kontroll umiddelbart. Bronfenbrenner (1979) fremhever at tette forbindelser mellom hjem, skole og fritidsmiljø er viktig for å styrke sosialiseringbudskapet. Tette og sterke nettverk beskrives som attraktive, inntil det idylliske. Imidlertid er der fordeler og ulemper med tette nettverk, og det er viktig å ikke sette likhetstegn mellom høy tetthet i nettverket og velfungerende nettverk.

Når det gjelder manglende kontakt mellom de offentlige personene i nettverket, illustrerer dette behovet for samordning og koordinering. Vi kan si at hjelpen fungerer etter "samlebåndprinsippet" hvor den ene etaten etter den andre prøver å yte service hver for seg. Et helhetlig perspektiv på innsatsen er ofte fraværende. I nettverk hvor det er liten kontakt mellom voksne i ungdommens liv gir dette betydelig mulighet for ungdommene å utføre "bekymringsfulle" aktiviteter uten at viktige voksne reagerer med nødvendige tiltak. Muligheten for sosial kontroll og sosial støtte er begrenset. Vi kan si at "varslingsystemet" mellom de voksne ikke fungerer. Dette blir ytterligere forsterket av at ungdom med innvandrerbakgrunn ofte har foreldre med manglende kunnskaper om det norske samfunnet og ungdomskultur. Flere av ungdommene i prosjektet lever i en familie preget av deres hjemlige kultur og religion, mens de lever et fullstendig annet liv sammen med sine jevnaldrende venner. Dette er en verden som foreldrene kjenner lite til og har liten innflytelse og kontroll på. I disse familiene er tydeligvis fedrenes ellers sterke og dominerende rolle kraftig redusert. På bakgrunn av denne informasjonen burde prosjektet i større grad jobbet for å involvere foreldrene for å nå våre målsettinger. Dette er imidlertid i liten grad gjort, i hovedsak fordi vi ikke har hatt tilgjengelige ressurser. Arbeid med foreldre med innvandrerbakgrunn er særlig tidkrevende grunnet bruk av tolk. Å jobbe gjennom familien, og

da særlig fedrene, er derfor ikke systematisk prøvd ut i prosjektet. Imidlertid har vi hatt kontakt med alle foreldrene. De har vært informert om prosjektet og hatt mulighet til å ta nærmere kontakt ved behov, noe som er blitt gjort av noen.

En viktig del av prosjektet har vært vår kontakt med det øvrige hjelpeapparatet. Vi skal være i stand til å formidle hjelpebehov til rette instans. Vi har også knyttet til oss samarbeidspartnere som har aktuelle tiltak for vår målgruppe. Men når mange ulike faggrupper involveres for å løse problemer i en familie eller for en ungdom, kan det også oppstå uenighet mellom de profesjonelle i deres forståelse av hva som er problemet og hvilke løsninger som trengs. Dette kan medføre at de profesjonelle hjelperne skaper konflikter mellom voksne, som faktisk kan forverre situasjonen for ungdommen eller familien som skal hjelpes. Dersom hver av hjelpeinstansene begrenser seg til å se på sin egen hjelper-klient relasjon, og ikke betrakter seg som en del av et tiltaksnettverk, kan problemløsningsarbeidet bli et problem i seg selv når instansene formulerer sine egne definisjoner. I vårt samarbeid med ulike instanser har det til tider vært store utfordringer knyttet til å få til en felles problemsforståelse og enighet om nødvendige tiltak for enkelt ungdommer. Når dette er sagt vil vi oppsummere våre samarbeidsrelasjoner som svært positive for prosjektet som helhet. I oppfølgingsarbeid er det svært nyttig, og nødvendig, å ha opparbeidet et profesjonelt nettverk med gode hjelpere.

Men foruten å jobbe aktivt i nettverkene på individnivå, har prosjektet investert mye ressurser på å etablere et støttenettverk også på systemnivå. Vi hadde et ønske om at prosjektet ikke skulle utvikle seg i et "vakuum", men i dialog med viktige samarbeidspartnere. I startfasen brukte vi derfor mye tid på å etablere kontakter med ansatte innen sosialkontor, barnevern, politi, A-etat, innvandrerkontor og skoler (Vedlegg nr.2: NPP nettverkskart). Vi etablerte også kontakter med andre relevante prosjekter, innen det politiske systemet og forskningsinstitusjoner. Foruten møter med deler av dette nettverket, har prosjektet med jevne mellomrom arrangert mini-seminarer hvor alle våre samarbeidspartnere har vært invitert. På disse seminarene har prosjektledelsen informert om status og stilt seg åpen for kommentarer og innspill angående prosjektet.

2.5. Mobiltelefon – ”kommunikasjonssentral” i prosjektet.

I litteraturen om ungdomsgjenger har deres bruk av mobiltelefoner blitt viet oppmerksomhet. I likhet med annen ungdom er det svært utbredt med mobiltelefoner også blant våre ungdommer. I følge Lien og Haaland (1998) gir mobiltelefonen, med raske beskjeder og

tekstmeldinger, muligheter for ungdomsgjenger til å mobilisere sitt nettverk av bekjente ved ulike typer konfrontasjoner. Et annet moment er at bruk av denne type kommunikasjonsteknologi bidrar til å gjøre gjengene mer nomadiske og mindre avhengig av et eget territorium som samlingsplass. I sine studier peker Bjørger og Haaland (2001) på at det er et ganske tydelig mønster at de hyppigste eierne og brukerne av mobiltelefon også er de ungdommene hvor deres foreldre i minst grad har oversikt over hva de driver med og hvem de omgås på fritiden. De mener at høy grad av egenregi i fritiden, fravær av voksenkontroll, er en risikofaktor som igjen har direkte sammenheng med mye rusbruk, voldseksposering, slåssing og deltakelse i gjenger. Forklaringen til dette er at mobiltelefonen virker inn på ungdommens sosiale nettverk og gir dem typer informasjon som hjemmealenefester, kjøpsmuligheter for rusmidler, slåsskamper under oppseiling og lignende.

Til tross for at også alle ungdommene i NPP har mobiltelefon, og at kommunikasjon via mobil er helt sentralt, synes ikke dette helt å ha erstattet deres behov for å møtes på faste plasser. Bestemte steder i Bergen sentrum er fortsatt deres faste møteplasser. Dette er arenaer hvor også andre typer utsatt ungdom møtes og hvor UK har faste utegåinger. Dersom vi sammenligner situasjonen ved oppstart av NPP fram til aktuell situasjon, ser vi imidlertid en endring i gruppens posisjon ved disse utearenaene. Da ungdomsmiljøet var svært aktivt så det ut som de hadde hegemoni på sentrale utearenaer. Det virket som de definerte disse stedene som sitt territoriet og brukte sin opparbeidede makt til å kontrollere sin posisjon. Dette har nå forandret seg og nye ungdomsmiljøer ser ut til å ha overtatt deres rolle. Men vi får fortsatt bekreftet at ungdommene i NPP har status og et rykte ute i de nye yngre ungdomsmiljøene. Ungdommene i NPP beskriver selv at deres rykte er basert på deres aktiviteter knyttet til kriminalitet, slåssing og frykt. Altså de beskriver sitt selvbilde som ungdomsmiljø utelukkende negativt når vi ber dem reflektere over hvordan de tror andre ungdommer opplever dem.

Sett fra de ansatte i NPP, har bruk av mobiltelefon blitt en svært viktig kommunikasjonsform mellom de voksne og ungdommene. Denne type ungdom tilbringer mye av sin tid utenfor hjemmet og er derfor vanskelig å nå via foreldre. Nærmest alle beskjeder om møter og aktiviteter skjer via tekstmeldinger. Tekstmeldinger gir mulighet til korte og tydelige beskjeder som ungdommene har forutsetning for å forstå. Videre kan de lagre beskjedene som de alltid har tilgjengelig uansett hvor de er. Mobiltelefonen gir de ansatte også alltid mulighet

til å nå ungdommene, uansett hvor de er og når tid på døgnet. Dette gjelder selvsagt også motsatt vei. Ungdommene i NPP har alltid mulighet til å nå ansatte ved å bruke mobiltelefon, dette uavhengig av åpningstid på UK. Dette betyr ikke nødvendigvis at vi er tilgjengelig døgnet rundt, men at vi raskt kan registrere et behov og raskt kan gi en tilbakemelding om når vi kan møte dette behovet. Vi tror at dette har særlig betydning for denne type ungdom, som i liten grad greier å forholde seg til faste åpningstider og avtaler. Videre skjer ofte konfrontasjoner på kveldstid og i helger, vanligvis når det offentlige hjelpesystemet er stengt. Vi har flere eksempler på at ungdommene har ringt og bedt om hjelp når de har vært i vanskelige situasjoner på gaten. Av andre hjelpere i det offentlige systemet hører vi at ungdommenes mangel på å følge avtaler og åpningstider gjør at de blir frustrert og ikke prioriterer arbeid med dem. En typisk situasjon er at ungdommene ofte ikke kommer til avtalt tid, men de kommer gjerne noen dagen etter og forventer å få snakke med samme person der og da. Dette skaper selvsagt problemer for det byråkratiske systemet og resultatet blir ofte at ungdommene føler seg avvist og viser frustrasjon og sinne. Dette kan ramme tilfeldig, gjerne går det ut over ansatte i resepsjoner eller materielle ting. Ungdommene kommer også på UK uten avtaler. Da det er flere feltarbeidere som kjenner ungdomsmiljøet er det ofte sannsynlig at de kan bli møtt på sine behov der og da. Men dette er selvsagt ikke alltid tilfelle, og det er da en klar fordel at ungdommene også kjenner de ansatte i resepsjonen. Disse møter ungdommene med en positiv grunnholdning og gir dem service i form av tydelig informasjon om når vi andre er tilgjengelig, bruk av telefon og lignende.

2.6. Noen utfordringer underveis.

I løpet av prosjektperioden har det selvsagt vært en mengde utfordringer som måtte takles underveis. Til tross for planlegging og en fastlagt strategi, vil det alltid være et visst innslag av at ”veien blir til mens vi går”. I det følgende har vi trukket frem noen momenter til refleksjon.

2.6.1. Krav til tydelighet.

I starten ble vi kraftig hemmet av ungdommenes mangelfulle evne til å møte til rett tid og sted. Det gikk faktisk flere måneder før vi maktet å samle alle deltagerne samtidig. På dette området har det skjedd en læringsprosess og de har endret seg i en positiv retning. Ungdommene gir nå vanligvis beskjed dersom de blir forhindret fra å møte. Vi observerte at de fleste ungdommene med innvandrerbakgrunn hadde store vansker med å få med seg, og

ikke minst forstå, viktig informasjon som omhandler deres liv. Alt fra informasjon fra offentlige etater, til enkle beskjeder fra en lærer eller ansatte i prosjektet, har ofte ført til misforståelser. Dette skjer til tross for at ungdommene signaliserer at de forstår, ofte med å nikke og smile. Krav til tydelighet er derfor blitt viktig i prosjektet. Vi har lært oss at selv etter enkle beskjeder og meldinger, må det sjekkes ut om ungdommene har forstått vårt budskap.

2.6.2. Mer vold ? – større tilgang på informasjon.

I oppstartsfasen stilte vi oss spørsmål om omfanget av gruppens vold økte etter prosjektet ble startet, og eventuelt hva kunne være årsaken til dette ? På bakgrunn av samtaler med ungdommene, observasjoner av samarbeidspartnere, og våre egne observasjoner vil vi imidlertid hevde at ungdommenes bruk av vold nå er redusert. Vi tror at ved å arbeide med ungdommene og dermed bli mer kjent med dem, har gitt oss større tilgang på informasjon om miljøet og deres aktiviteter. Derav informasjon om episoder hvor ungdommer fra prosjektet har vært involvert i episoder hvor det er blitt brukt vold. I følge politiet har det kun vært 2 anmeldelser på ungdommene i prosjektperioden, mot atskillig flere i forkant av prosjektstart. Få anmeldelser betyr nødvendigvis ikke at ungdommene ikke har vært involvert i volds episoder. Med sin brede kontaktflate i ungdomsmiljøene i Bergen har UK sine feltarbeidere raskt kunne fange opp episoder i utemiljøene hvor ungdommer fra prosjektet har brukt vold. I noen tilfeller, hvor vi har hatt konkret informasjon om volds episoder, har vi innkalt de aktuelle ungdommene til samtale om saken. Noen ganger har vi drøftet episoder i plenum. Imidlertid er det riktig å si at prosjektet har manglet kunnskap og strategi for å møte denne type informasjon på en konstruktiv måte. Til tross for en økende bruk av vold blant UK sine målgrupper har det vært liten tradisjon og trygghet på å samtale med ungdommer om deres bruk av vold. I løpet av prosjektperioden har derfor samarbeid med Alternativ til Vold senteret i Oslo og kriminalomsorgen i Bergen blitt viktig. Vi arbeider nå med å øke feltarbeidernes kunnskap om hvordan vi terapeutisk kan samtale om problematikken, samtidig som vi har startet opplæring i et sinnemestrings program for grupper. Vi tenker at kompetanseheving innen voldsproblematikk ved å gi feltarbeiderne trygghet og metodiske redskaper vil være et viktig framtidig satsingsområde. I Bergen har vi i tillegg erfart at det er svært få psykologer som jobber spesielt med denne problematikken. Dette gir oss få muligheter for å henvise de ungdommer som har erkjent at de har volds- og

aggresjonsproblemer og som ønsker å gjøre noe med dette. I den sammenheng er det gledelig at ATV planlegger oppstart av et nytt senter lokalisert i Bergen.

Når det gjelder strategi for å møte konkrete voldsepisoder kunne vi tenke oss et tettere samarbeid mellom politi og foreldre (eventuelt andre viktige voksne). For eksempel kunne det vært fast prosedyre å innkalle til fellesmøte med ungdommen og viktige voksne. Her kunne en ha drøftet den konkrete situasjonen med tanke på å forebygge lignende situasjoner, eventuelt gi ungdommen muligheter for å gjøre opp for seg på en akseptabel måte. En slik beredskap ville naturligvis være preget av sosial kontroll, men ville også gitt muligheter for å tilby omsorg og støtte. Et slikt opplegg ville ha forutsatt at ungdommen på forhånd hadde godkjent en slik beredskap, og at de burde fått mulighet til en viss grad å påvirke hvilke voksne som skulle delta. Vi tror at et slikt opplegg ville være særlig effektivt, og interessant å prøve ut, i forhold til de yngste ungdommene.

2.6.3. Tilgjengelighet.

Med hensyn til grad av tilgjengelighet for ungdommene har samarbeidet med basketballspillerne vært svært nyttig. Spillerne har vært unge, uten familieforpliktelser, de har bodd nært Bergen sentrum, og de har hatt et stort engasjement i prosjektet. Etter som ungdommene har etablert kontakt med spillerne har de ofte oppsøkt dem utenom faste avtaler og møter. Vi tror at dette har vært positivt annerledes sammenlignet med andre offentlige hjelpetjenester. På den annen side er nok basketballspillerne i stor grad blitt oppfattet som ”venner” og ikke som en del av et offentlig hjelpesystem. For spillerne har det derfor vært en stor utfordring å holde på viktige sider ved sin voksenrolle, samtidig som de skulle være ”venner” for ungdommene. Ikke alle spillerne har maktet dette like godt. Disse erfaringene understreker viktigheten av at prosjektledelsen følger opp spillerne, tilbyr dem veiledning og gir dem voksenmodeller med verdier og ferdigheter som kan brukes i prosjektet. Det er viktig å huske at spillerne er unge og uerfarne med hensyn til denne type arbeid. På den annen side er det jo noe av dette som er annerledes i forhold til feltarbeiderne, og det er heller ikke meningen at de skal bestrebe å være en ”light” utgave av feltarbeiderne.

2.6.4. ”Wannabes”

I hele prosjektperioden har vi opplevd et jevnt tilsig av ungdommer som har ønsket å delta i prosjektet. De fleste av disse har kommet sammen med de faste ungdommene, hvor disse har forsøkt å argumentere dem inn. Imidlertid har vi, ut fra våre begrensede ressurser, måtte velge

en konsekvent linje med å begrense prosjektet til de utvalgte ungdommene. Dette har medført at vi totalt har ”avvist” rundt 20-30 ungdommer som har ønsket å delta. Når dette er sagt er dette gjort på en skikkelig måte og hver situasjon er blitt vurdert for seg, noe som har medført at vi også har inkludert andre ungdommer i korte perioder. Høsten 2002 gav vi imidlertid etter for ”presset” fra ungdommene i prosjektet og inviterte inn 2 nye ungdommer. For oss voksne har det tidvis vært en belastning å måtte sette denne type grenser, særlig i tilfeller hvor hjelpebehovene har vært ganske tydelige. I noen tilfeller har vi derfor prøvd å koble ungdommer opp mot feltarbeider ved UK eller andre deler av hjelpeapparatet. I ett tilfelle ble vi kjent med en ungdom som var på ”rømmen” og bodde hos en av ungdommene i prosjektet. Etter nærmere undersøkelse avdekket vi at ungdommen var utsatt for grov omsorgssvikt. Dette var selvsagt et tilfelle som ble gitt prioritet og vi bidro til at ungdommen ble plassert i et egnet omsorgstiltak i samarbeid med barneverntjenesten.

2.6.5. Manglende stabilitet blant basketballspillerne.

Med utgangspunkt i beskrevne kjennetegn for denne type ungdommer og særlig deres ofte negative erfaringer med voksne, blir behovet for stabile voksne over tid en viktig forutsetning for å kunne bygge trygge relasjoner. Vi har her erfart at samarbeid med idrettsfolk på toppnivå kan vanskeliggjøre dette. Begrunnelsen for dette er at innen elitenivået, som våre basketballspillere befinner seg på, er det vanlig med kjøp og salg av spillere. I NPP har vi i hovedsak valgt å ansette utenlandske spillere som virker særlig motivert for en profesjonell karriere. For de fleste basketballspillerne er det idretten som blir gitt topp prioritet. De er mobile og mottakelige for kontrakter som kan bringe dem nærmere sin drøm om å leve godt av idretten. Dette har medført en uheldig effekt med at vi har hatt utskiftning av spillere begge sesongene i prosjektperioden. Det har derfor blitt de ansatte ved UK som har representert kontinuiteten for ungdommene. Med tanke på rekruttering av spillere til prosjektjobbing vil det i fortsettelsen være viktig å tenke mer stabilitet og kanskje legge mindre vekt på om spillerne har en utenlandsk bakgrunn. En fordel med at spillerne har utenlandsk bakgrunn er at ungdommene lettere kan identifisere seg med dem, noe som kan lette for en god kontaktetablering og tillit. På den annen side har vi erfart at utenlandske spillere har liten kunnskap om det norske samfunnet som igjen gir dem et handikap når de skal veilede og hjelpe ungdommene til rette instans.

2.6.6. I klemmen mellom ”børs og katedral”.

Selv om norsk basket i hovedsak er basert på amatørbasis og idealistisk grunnlag, drives klubbene etter forretningsmessige prinsipper. UE er avhengig av sponsorer, billettinntekter og andre aktiviteter som gir økonomi til klubben. Dette i motsetning til UK som får sine fastlagte rammer og budsjetter fra Bergen kommune. Sett i forhold til de store behov og utfordringer som UK møter ute i ungdomsmiljøene (for eksempel knyttet til den økende rusutviklingen blant ungdom), vil det alltid være en knapphet på ressursene og en hard intern prioritering er derfor nødvendig. Som tidligere nevnt har NPP i utgangspunktet hatt svært begrensede ressurser, slik at det har vært både i UE og UK sin interesse å framskaffe eksterne midler til NPP arbeidet. I den sammenheng er vi avhengig av gode resultater samt å kunne markedsføre dette til mulige ”sponsorer”. Dette har medført noen etiske dilemma og turbulens i ungdomsgruppen. Prosjektledelsen har hatt en bevisst strategi med å være tilbakeholden til pressen. I noen tilfeller har vi imidlertid lettet på ”sløret”. Vårt dilemma har da blant annet knyttet seg til hvor mye informasjon vi kan gi om prosjektet, samtidig som vi ivaretar ungdommenes anonymitet. Pressen er som kjent nyhetshungrig og egenrådig, noe som har medført nyhetsoppslag som prosjektledelsen ikke har hatt full kontroll med. Dette har igjen ført til sterke reaksjoner i ungdomsgruppen, og ved ett tilfelle ønsket alle å trekke seg ut av prosjektet. Vi har møtt disse reaksjonene med å samtale med gruppen i plenum. Vi har gjennomgått den aktuelle avisartikkel ord for ord. I den sammenheng har vi observert at ungdommenes konklusjoner ofte baserer seg på antakelser og rykter, og ikke fra hva de selv har lest i avisen. Her må det legges til at flere sliter med store lesevansker. Grundig informasjon og åpenhet har roet gemyttene og skapt forståelse for vårt dilemma.

2.6.7. Brukermedvirkning.

Før oppstart av prosjektet hadde vi ambisjoner om å opprette et ”samarbeidsråd” bestående av de ansatte og utvalgte ungdommer fra gruppen. Vi ønsket at prosjektet skulle utvikles i nært samarbeid med brukerne, hvor ansvarliggjøring og opplevelse av medvirkning og påvirkning skulle være sentralt. I forhold til disse ambisjonene er vi bare delvis kommet i mål. Løsningen vi valgte var at ungdommene selv valgte 2 tillitsvalgte som skulle representere gruppen i møter med prosjektledelsen. Ungdommene ”valgte” de som vi på forhånd hadde antatt å være ledertypene i miljøet. I møter med de tillitsvalgte har vi diskutert saker som angår hele gruppen, eksempelvis fellesaktiviteter. På grunn av ofte store sprik i ønsker og behov har det til tider vært en vanskelig jobb for de tillitsvalgte og ansatte å få gruppen til å samle seg om våre beslutninger. Beslutninger har derfor i hovedsak blitt tatt i plenum, eller hos

prosjektledelsen. Vår erfaring er at dette er en gruppe ungdommer som har behov for stor grad av voksen styring. Det har vært begrenset hva som kan legges ut til diskusjon i plenum, uten at det har skapt for mye forvirring og frustrasjon. For å skape klarhet og forutsigbarhet har prosjektledelsen derfor valgt å stå fram som besluttomme og nærmest ”autoritære”. På den annen side mener vi at ideen om samarbeidsråd er verd å prøve ut på en mer systematisk måte. Dette krever imidlertid tett oppfølging som igjen krever ressurser.

2.6.8. Personlig egnethet.

I all relasjons jobbing med mennesker vil personlige egenskaper være viktige faktorer for om man lykkes eller ikke. Dette gjelder selvsagt både for ansatte på UK og basketballspillerne fra UE. Når det gjelder basketballspillerne har vi erfart ulike personlighetstyper. Viktige suksesskriterier har da vært spillernes engasjement, evne til å etablere kontakt og ikke minst hvordan de har taklet sin voksen rolle. Vi må her huske på at spillerne i utgangspunktet er ganske nær i alder til ungdommene de skal jobbe med, og at de har liten erfaring med ungdomsarbeid. Dette betyr at det hviler et særlig ansvar på prosjektledelsen å kunne tilby spillerne opplæring i forkant av prosjektstart og oppfølging underveis. Vi har ikke alltid maktet dette, og vi har erfart at voksenrollen da særlig blir vanskelig å takle. Enkelte spillerne har nærmest blitt personlige venner med guttene i prosjektet. Dette er for så vidt ikke ille i seg selv, men målsettingen har vært at spillerne skal fungere som positive voksenmodeller for ungdommene. Det skal være en forskjell mellom ansatte og ungdommer. Denne forskjellen burde vi definert tydeligere, og prosjektledelsen burde i større grad brukt tid sammen med spillerne for å gi dem modeller som de kunne overføre i sin jobbing med ungdommene. Oppsummert vil vi anbefale at prosjektledelsen bruker tid på å velge ut spillertyper i prosjektet, og ikke minst tilrettelegger et opplærings og oppfølgingsprogram i prosjektperioden. Jevnlige veiledningsmøter med spillerne er en nødvendighet, men også at prosjektledelsen bruker tid sammen med spillerne i relasjonsjobbingen med ungdommene. På den måten kan man gripe fatt i, og veilede på konkrete eksempler på deres væremåter, hvordan de takler ulike situasjoner og lignende. I ettertid har vi nok i perioder stilt litt urealistiske høye krav til spillerne med hensyn til å utføre mer typiske sosialarbeider oppdrag. Det er viktig å huske på at dette er unge idrettsfolk og ikke høyskoleutdannede sosialarbeidere. Forventninger og krav til innsats må legges deretter.

3. Avslutning.

Vi har nå beskrevet prosjektet fra arbeidet med oppstart i 1999 fram til april 2002. Prosjektledelsen har nå besluttet å starte en nedtrapping på arbeidet med denne ungdomsgruppen. Hovedbegrunnelsen for dette er at ungdommene nå er i ferd med å bli voksne, hvor de fleste nå er rundt 18 – 20 år. Ut fra UK sine målsettinger skal vi prioritere de yngste innen målgruppen. Prosjektet skal ha en avslutningstur til Stockholm i mai. Dette betyr selvsagt ikke at behovet for oppfølging ikke er tilstede. Etter turen vil vi derfor gjennomføre en samtale med hver enkelt ungdom for på bakgrunn av denne fastlegge hvilke behov og tilbud vi kan gi dem fra UK. Å etablere tette relasjoner på denne måten, samt følge ungdommer over så lang tid, medfører forpliktelser og et etisk ansvar. Vi kan ikke bare kutte kontakten umiddelbart og må derfor jobbe for en gradvis nedtrapping og prøve å sikre at ungdommene som trenger det blir ivaretatt av andre instanser eller deres naturlige nettverk før vi ”slipper” dem. Det er ikke uvanlig at barn og unge med ulike problemer, ofte har en forholdsvis stor andel yrkespersoner i sine nettverk. Nettverk som er preget av mange profesjonelle hjelpere, og hvor det naturlige nettverket er i mindretall, blir annerledes enn andre nettverk. Dette kan ha sine positive og negative sider. Det kan være positivt at det naturlige nettverket i en periode blir styrket med fagfolk som har ressurser og kompetanse til å hjelpe ungdom og deres familier. Yrkespersoner kompenserer nettverket og fyller viktige funksjoner overfor ungdommen. På den annen side kan det gjøre nettverket mer sårbart, da profesjonelle hjelpere ikke vil kunne være så tilgjengelig for hjelp og støtte som det naturlige nettverket kan være. Profesjonelle hjelpere har regulert arbeidstid og kan skifte jobb for å nevne noen eksempler (Espelid, 2000).

3.1. Hvilke resultater har vi oppnådd ?

Da prosjektet ikke er blitt evaluert etter vitenskapelige kriterier, baserer rapportering og vurdering av resultater seg på observasjoner og vurdering foretatt av ansatte i prosjektet, ungdommene og våre samarbeidspartnere. Prosjektledelsen har hele tiden ønsket et seriøst evalueringsopplegg, og særlig en evaluering med et kvalitativt fokus, men har dessverre måtte skrinlegge dette grunnet mangel på ressurser. Foruten våre betraktninger underveis i denne rapporten, angående resultater, vil vi her prøve å oppsummere de viktigste og mest synlige resultatene. Vi kan med en viss styrke og ganske stor sannsynlighet, tillegge prosjektets innsats som en viktig faktor for registrerte positive endringer. Imidlertid vil det alltid være andre forklaringer og hendelser i ungdommenes liv som har bidratt til en positiv utvikling (modenhet, andre støttepersoner, egen refleksjon og lignende).

- Etablering av kontakt og tillit – ”livbøyer” Prosjektet har gjennom sin relasjonsbygging etablert kontakt og tillit. Gjennom kartlegging av behov har det vært jobbet systematisk i forhold til individuelle behov for omsorg, økonomi, arbeid, bolig, psykiske og sosiale problemer og lignende. Ungdommene er nå i større grad i stand til å benytte seg av hjelpeapparatet på en adekvat måte. Ungdommene har fått ”livbøyer” i hjelpesystemet, med stor tilgjengelighet, som de bruker ved ulike livskriser eller andre behov for støtte og hjelp. Gjennom samtaler har flere vist evne til å reflektere over egen atferd, eksempelvis deres voldsbruk, som igjen har medført forsøk på endring av livsførsel.
- Reduksjon av vold og kriminalitet utført av ungdomsmiljøet.
I følge politiet i Bergen har antall anmeldelser på ungdommene sunket drastisk sammenlignet med perioden før prosjektstart. Politiet melder også at ungdommene ikke i så stor grad bruker Bergen sentrum som oppholdsplass. Konfrontasjoner mellom ungdomsmiljøet og andre gjenger synes å ha opphørt. Voldsepisoder virker nå knyttet til noen få enkelt ungdommer. Dette samsvarer med UK sine observasjoner. Det faktum at ungdommene ikke bruker så mye av sin fritid i sentrum har gitt en mindre risiko for bruk av vold.
- Positiv utvikling innen skole og arbeid.
Alle ungdommene har vist en positiv utvikling med hensyn til skole og sysselsetting, sammenlignet med situasjonen før oppstart.
- Positiv utvikling innen fritid.
Omtrent halvparten av ungdommene deltar nå i organiserte fritidsaktiviteter. Generelt vurderer vi det som positivt at ungdommene tilbringer mindre av sin fritid sammen med utsatte ungdomsmiljøer i Bergen sentrum.
- Økt fokus og kompetanse på arbeidet med utsatt ungdom med innvandrerbakgrunn og fenomenet vold.
For UK har prosjektet medført et økt fokus på ungdom med innvandrerbakgrunn og fenomenet vold. Dette har medført at UK nå bruker mer av sine ressurser til direkte

voldsforebygging, samt at en har startet arbeidet med å heve fagkompetansen på området.

- NPP har gitt nye samarbeidsrelasjoner og den situasjonelle forebyggende beredskapen er styrket.

UK har høstet verdifulle erfaringer med å arbeide sammen med profilerte idrettsfolk i direkte relasjonsjobbing med utsatt ungdom over tid. Foruten samarbeidet med UE er det etablert nye samarbeidsfora i kommunen mellom UK og politiet i kjølvannet av prosjektet. Dette er møter på ledelsesnivå mellom etater som begge er ute på gaten, og som tidlig kan observerer og orientere hverandre om bekymringsfulle utviklingstrekk.

- NPP har inspirert andre til lignende arbeid - overføringsverdi.

Selve prosjekt konseptet har etter vår vurdering stor overføringsverdi, og kan med lettet også overføres til å gjelde arbeid med andre typer idoler for ungdom (eks fotball, håndball, musikk og lignende). En basketballspiller som var ansatt i prosjektet har startet et lignende prosjekt i sin nye klubb Vålerenga New Page. Denne spilleren arbeider nå også med å få etablert et nasjonalt prosjekt, knyttet til basketligaen BLNO, hvor målet er at alle basketlag i Norge skal jobbe etter denne modellen. Internt på UK har NPP inspirert til oppstart av et nytt lignende prosjekt rettet mot nye yngre ungdommer med innvandrerbakgrunn.

3.2. Betydningen av oppsøkende ungdomsarbeid.

Til slutt vil vi understreke det oppsøkende arbeidets betydning og rolle i det vold- og kriminalitetsforebyggende arbeidet med utsatt ungdom. Oppsøkende ungdomsarbeid skiller seg fra andre hjelpetjenester ved at feltarbeiderne oppsøker ungdom på deres arenaer og at de arbeider på kveldstid og i helger. De ser derfor sider av ungdomsmiljøet som få andre ser. Feltarbeideren har en hjelperolle, på en arena hvor ungdommene ofte møter andre voksne som har en kontrollerende og regulerende rolle. Ansamlinger av utsatte ungdomsmiljøer er ofte uønsket av handelstanden og voksensamfunnet generelt, de skaper uro og frykt. Ungdommene får negativ oppmerksomhet som igjen forsterker deres opplevelse av å være annerledes eller uønsket. Her kan feltarbeiderne med sine kunnskaper om å forstå og handle i slike ungdomsmiljøer, ha mulighet til å tilby dialog og positiv oppmerksomhet, for å bygge relasjoner og tillit. Kommuner som har aktive feltarbeidere, bør ha mulighet til å oppdage voldelige eller ekstreme gjenger på et tidligere tidspunkt enn andre kommuner, noe som igjen

gjør det enklere å sette inn tiltak. I følge Bjørgo og Carlsson (1999) viser de til flere eksempler hvor kommuner og bydeler er kommet "litt på hæla" i forhold til å løse en uheldig utvikling i ungdomsmiljøet, hvor en forklaring kan være at de manglet nødvendige "følehorn" i ungdomsmiljøet. Videre er de fleste av metodene som feltarbeidere bruker overfor annen vanskeligstilt ungdom, anvendbare overfor ungdom som havner i ekstreme eller voldelige miljøer. Feltarbeidere kan spille en viktig rolle med å bidra til å etablere fritidstiltak sammen med ungdomsgrupper og andre samarbeidspartnere. Feltarbeiderne kan jobbe med både med generelle ungdomstiltakene og mer individrettet overfor den enkelte ungdom. Dersom feltarbeidere har opparbeidet seg et tillitsfullt forhold til ungdommene vil de få tilgang på informasjon om hva som rører seg i miljøene. Dette betyr at de ofte, på et tidlig tidspunkt, kan fange opp informasjon fra miljøene som kan ende opp i uønskede handlinger eller konfrontasjoner. Denne type informasjon gir mulighet til å forebygge gjennom å avlede, et typisk situasjonelt forebyggende virkemiddel. En slik måte å forebygge på krever rask handling og forutsetter dermed en ressursmessig frihet og fleksibilitet. Bjørgo og Carlsson (1999) mener at dette er et kjernepunkt når det gjelder situasjonell forebygging i kommuneorganisasjonen. Et viktig spørsmål til kommunen må være om en har denne friheten i kommunen, og hva kan eventuelt gjøres for å skape en slik frihet og handlingsmulighet.

Litteraturliste.

- Bengtson, M., Bugge Pedersen, B., Steinsvåg, P.Ø. og Terland, H. (2002) *Noen erfaringer med å etablere en terapeutisk relasjon til ungdom med volds- og aggresjonsproblemer*. Tidsskrift for Norsk Psykologforening nr. 1.
- Bjørger, T. og Carlsson, Y. (1999) *Vold, Rasisme og Ungdomsgjenger*. Tano. Oslo.
- Bjørger, T. og Haaland, T (2001) *Vold, konflikt og gjenger*. NIBR notat.
- Bronfenbrenner, U. (1979) *The ecology of Human Develoment. Experiments by nature and design*. Harvard University press. Cambridge, Mass
- Bø, I. (1995) *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. Tano. Oslo.
- Christensen, E., Licht, F.W., Jensen, L. og Jensen, V.J. (2000) *Ung til ung i Dansk perspektiv. Et forsøg på en begrebsafklaring og operationalisering af begrebet*. Rapport.
- Decker, S.H. og Van Winkle (1996) *Life in the Gang: Family, Friends, and Violence*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Egeland, M. og Erdahl, B. (2001) *Risiko miljø ?* Rapport. Utekontakten i Bergen.
- Espelid, M. (1999) *Prosjektbeskrivelse, volds- og kriminalitetsforebygging*. Arbeidsnotat. Utekontakten i Bergen.
- Espelid, M. (2000) *Hva karakteriserer barnevernbarns sosiale nettverk, slik de selv opplever det ?* Hovedfagsoppgave, Helsefag Hovedfag ved UiB.
- Espelid, M. (2001) *Notat vedr. forebyggende tiltak for utsatte ungdomsmiljøer i Bergen sentrum*. Utekontakten i Bergen.
- Foss, T. (1995) *Et fargerikt møte i svart og hvitt*. Prosjektrapport. Uteseksjonen i Oslo.
- Fyrand, L. (1994) *Sosialt nettverk – teori og praksis*. TANO. Oslo.
- Grønhaug, R (red) (1979) *Migrasjon utvikling og minoriteter*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Haaland, T. (2000) *Vold, konflikt og gjengdannelse*. NIBR prosjektrapport 2000:14.
- Irgan, T. (2001) *Innvandrerungdommer i sentrum*. Arbeidsnotat. Utekontakten i Bergen.
- Irgan, T. (2002) *Ideer til voldsforebygging ved Utekontakten i Bergen*. Arbeidsnotat. Utekontakten i Bergen.
- Isdal, P. (2000) *Meningen med volden*. Kommuneforlaget. Oslo.
- Klefbeck, J og Ogden, T. (1995) *Nettverk og økologi – problemløsende arbeid med barn og unge*. TANO, Oslo.

Lien, I.L. og Haaland, T. (1998) *Vold og gjengatferd*. NIBR.

Norsk forskningsråd (1998). *Barn og unge med alvorlige atferdsvansker. Ekspertuttalelse etter konferansen 18-19 september 1997 om tilbud til barn og unge som er spesielt vanskelige og utagerende*. Norsk forskningsråd, Oslo.

Næss, E. (1999) *Vold er ære. Kriminalitet er penger*. KRÅD.

Rugkåsa, M. (1999) *Ungdom med innvandrerbakgrunn og rusmidler - et kvalitativt studium blant Osloungdom*. Prosjektrapport.

Seikkula, J. (1996) *Öppna samtal- Från monolog till levande dialog i sociala nätverk*. Mareld. Stockholm.

Sipe, N. (1996) *Members only*. Hovedoppgave i kriminologi ved UiO.

Stortings melding nr. 17. (1999-2000) *Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet*.

Svedhem, L. (1991) *Sosialt nettverk och beteendeproblem i skolan for 11-13 åringar*. Carlssons Forlag. Stockholm.

Utekontakten i Bergen, (2000) *Årsrapport*.

Øya, T (1996) *Ung og innvandrere*. I Ung på 90-tallet. Cappelen Akademiske forlag. Oslo.

Informasjonsoppdrag/formidling 2001:

- Tirsdag 9 januar Forelesning, ansatte innen næringslivet i Bergen, Salgs- og Reklameforeningen i Bergen.
- Tirsdag 23 januar Informasjonsmøte, saksbehandlere og flyktningkonsulent, Os sosialkontor.
- Mandag 12 februar Forelesning, Sosionomlinjen 1-3 klasse studenter, Sosialhøgskolen i Bergen.
- Mandag 26 februar Informasjonsmøte, ansatte i Forebyggende avsnitt, Bergen politikammer.
- Onsdag 14 mars Forelesning, ansatte innen skole, PPT, barnevern, politi, barnehage, arr av Oppvekstetaten i Åsane.
- Onsdag 22 mars Miniseminar, ansatte innen barnevern, skole, MOKS, OT, politi, arr av Utekontakten i Bergen.
- Mandag 21 mai Forelesning, ansatte innen barnevern, politi, skole, politikere mm, konferanse arr av Utekontakten i Bergen, Bergen kongressenter.
- Tirsdag 28 august Forelesning, konferanse Nordisk Sosialarbeiderkonferanse i Stockholm "Storbyens hjerte og smerte".
- Torsdag 6 septemb. Forelesning, ansatte i barnevern, skole, politikere mm, konferanse arr av FO avd Hordaland, Bergen kongressenter.
- Onsdag 12 septemb. Forelesning, ansatte i barnevern, uteseksjon, skole, presse, seminar arr av Vålerenga basket i Oslo.
- Torsdag 17 oktober Forelesning, elever ved Osterøy v.g. skule.

2002:

- Mandag 18 mars Forelesning, Sosionomlinjen 3 klasse, nordiske gjester, Sosialhøgskolen i Bergen.
- Fredag 19 april Forelesning, Barnevernlinjen 3 klasse, Sosialhøgskolen i Sogndal.

Pressedekning:

- TV2 Innslag i basketmagasin.
- 3 artikler i Bergensavisen.
- 1 artikkel i Bergen Tidende.
- 1 artikkel i Dagbladet.
- 1 artikkel i Politibladet Etterlyst.